

moj planet

www.mladinska.com/mojplanet

RAZISKOVNO ZABAVNO

MESEČNIK • LETNIK 10 • 3,97 € za naročnike v šoli, 4,16 € za naročnike na domu, 4,99 € v prosti prodaji

Rjavi medved

Smejalni plin

Kamčatka

Nagradni natečaj za naj strip

POSTER

RAZRED TALENTOV

Najbolj srčen šov
z mladimi talenti.

**Vsako soboto
ob 20.00**

**PLANET
TV**

OGLEJTE SI
**VSE ODDAJE IN
EKSKLUZIVNE
VSEBINE**

**TV in
SiOL TV**

Dragi
planetovci!

Sredi najbolj z lučkami osvetljenega meseca v letu je napočil čas, da si zaželimo vse dobro v naslednjem letu. Da bi starši razumeli naše muhe in muhice, ki jih še sami včasih ne razumemo. Da bi se učitelji naučili pripravljati razumljive teste. Da bi sosedov kuža že enkrat pustil pri miru našo muco Lizo. Da nam avtobus ne bi nikoli pred nosom pobegnil. In predvsem, da bi se lahko še naprej družili v raziskovanju ob branju.

Včasih smo veseli, da je leta konec, včasih bi ga kar potegnili v naslednje, tako je lušno. Kar nekaj generacijam planetovcev smo že voščili, naslednje leto namreč revija Moj planet praznuje deseto obletnico prvega izida!

Naša obletnica je tudi vaša, saj ste nam vsa leta pošiljali izjemno zanimiva vprašanja, izdelali kupe pisem in risb, sodelovali na preštevilih natečajih.

Vstopimo torej v novo leto v našem slogu **iiiiiiiiiiiiin: NATEČAJ O ZIMSKIH DOGODIVŠČINAH NAJ SE ZAČNE!**

Srečno, igrivo in nasmejano leto
2015 vam želi,

Senja Požar,
odgovorna urednica

4 SVET ŽIVALI

Inteligenca živali

8 LJUDSTVA na Kamčatki

10 MIKRO Virusi

12 ZNANOST

Smejálni plin

14 POSKUSI

Naravoslovna kresnička

16 USTVARJALNICA

Po praznikih diši

18 KAKO

Fotoorientacija

22 ČLOVEŠKO TELO

Žleze in hormoni

24 TA MESEC

26 FOTOGRAFIJA MESECA

Ruska trojka

36 DR. VETKO

38 MOJ PLANET TEKMUJE

V Kekčevo deželo

40 REKORDERJI IZ ŽIVALSKEGA VRTA

Rjavi medved

42 PLANETOV STRIP

Knez Franzenštajn

46 SESALCI Siva lisica

48 MOJ TEST

Prazniki so tu

50 SIVE CELICE

51 NATEČAJ

Zimske dogodivščine

52 NUŠIN KOTIČEK

Pokanje? Ne, hvala!

54 MOJ PLANET PRIPOROČA

Pišite nam na moj.planet@mkz.si ali
www.mladinska.com/mojplanet, kjer
najdete poskuse pa tudi učne liste in filme.

Inteligenca

Le kam bi nas uvrstile živali, če bi tako kot ljudi sestavljale različne lestvice najpametnejših, najmočnejših, najlepših? Verjetno bi se kot največji sovražniki in uničevalci narave na njihovem seznamu znašli na prvem mestu. Večina ljudi ne verjame, da so tudi živali inteligentne, da so sposobne čustvovati, uporabljati in izdelovati različno orodje, da se zavedajo samih sebe in sveta okoli sebe.

Sloni

Živali primerjamo s sabo, toda že Charles Darwin je človeško inteligenco videl le kot del »razporeditve spoznavnih sposobnosti različnih živalskih vrst«. Na enem koncu so najpreprostejši celični organizmi, na drugem pa delfini, šimpanzi in ljudje, ki živijo v zapletenih skupnostih in so sposobni zahtevnega učenja, izdelujejo in uporabljajo orodje, sodelujejo, si pomagajo, sočustvujejo ...

Tudi največji kopenski sesalec uporablja orodje; z vejami, ki si jih odlomi, odganja muhe. Pri tem mu je v veliko pomoč trobec, s katerim drži vejo in maha z njo. Ta organ spretno uporablja tudi pri umivanju; najprej se po celotnem telesu poškrabi z vodo in nato še posuje s prahom ter si tako zaščiti kožo pred močnim soncem. Ogromne uhlje v vročini uporablja kot pahljačo in se s tem hladi. Sloni živijo v čredah, v katerih vlada matriarhat. Pri vzgoji mladiča sodelujejo mama, tete, sestre, sestrične, babice ...

živali

So zelo sočutni in pripravljeni pomagati članom družine. Seveda se sporazumevajo med seboj, so zelo učljivi in imajo neverjeten spomin. Raziskovalci pa so opazili, da sloni tudi žalujejo. Ob poginulem članu družine ostanejo kar nekaj časa in se ga dotikajo s trobcom, kot da bi se poslavljali od njega.

Človeku podobne opice

gotovo veljajo za najpametnejšo živalsko vrsto. Ne samo šimpanzi, orangutani in gorile, omeniti moramo še druge opice, na primer japonske makake pa kapucinke ... uporabljati znajo različno orodje, s katerim si pomagajo do hrane. Kamne uporabljajo kot kladivo za trenje trdih lupin oreškov, veje in vejice obdelajo ter z njimi lovijo termite, šimpanzi si znajo sami izdelati preprosto kopje in ga uporabljajo za lov na mladiče majhnih polopic. Opazili so tudi gorile, ki so si s palico pomagale čez reko in z njo merile globino vode. In seveda se sporazumevajo med seboj in tudi z ljudmi, prepoznajo se v ogledalu, si pomagajo, sočustvujejo ...

Točno vem, kam
sem skrila lešnike!

Podgane, veverice in miši

imajo izredno dober spomin in jih imamo za najpametnejše glodavce, čeprav jih večina ljudi ne mara in jim pripisuje vse prej kot pamet, na primer, da so umazane, napadalne, neumne. Raziskave na podganah in miših pa so pokazale, da so te živali zelo čiste in zmožne reševati zelo zapletene naloge. Podgane imajo v naravi veliko plenilcev, živijo pa v zelo zapletenih skupnostih, zato je pomembno, da so se zmožne prilagajati in preživeti v različnem okolju. Raziskovalci so ugotovili, da se hitro naučijo reševati naloge tudi v določenih časovnih presledkih, uporabljajo nekakšno notranjo uro in nekakšno štetje. Tako podgane kot miši so tudi zelo sočutne in nesebične in pogosto pomagajo pripadnikom svoje družine.

Verjamem
v delitev dela.

Ptice

Med pernatimi pripadniki je kar nekaj zelo iznajdljivih in pametnih vrst. Sporazumevajo se, nekatere vse življenje živijo z enim partnerjem, papige na primer odlično posnemajo človeški govor, pri afriški papigi sivi jako pa so ugotovili, da jezik lahko tudi razume in ga smiselno uporablja. Nekatere ptice uporabljajo in izdelujejo tudi preprosto orodje, da pridejo do hrane. Na primer ptice iz družine vranov (vrane, srake, kavke in krokarji) si izdelajo orodje in isto orodje uporabijo celo večkrat. Raziskave vranov v ujetništvu so pokazale, da začnejo pri starosti dveh mesecev in pol spontano izdelovati in uporabljati orodje. Iz materiala, ki ga imajo na razpolago, si naredijo kaveljčke, oblikujejo palčke in drugo učinkovito orodje, s katerim iz špranj, zemlje, izpod listja izbežajo ličinke, gosenice, žuželke ... Ste se že kdaj vprašali, kako se je znašel na cesti oreh, čeprav ni v bližini nobenega drevesa oreha? Tja ga je prinesla vrana in zdaj nekje v bližini čaka, da bo čezenj zapeljal avtomobil in strl trdo lupino.

Čebele

Živijo v učinkoviti skupnosti, kjer so vsi med seboj zelo povezani in usklajeni. Skupnost v panju zagotavlja preživetje vseh članov čebelje družine, posebna skrb pa je posvečena matici in ličinkam, bodočim delavkam. Za preživetje čebelje družine je najpomembnejša hrana. Čebele si delo delijo in hrano nabirajo skupaj. Ko najdejo primerno pašo, se vrnejo v panj in s posebnim plesom drugim članom družine sporočijo, kje so našle hrano in kakšno, v katero smer morajo leteti in kako daleč od panja je. Za sporočanje o paši uporabljajo dve vrsti plesa, preprosti krožni ples, s katerim pokažejo, da je paša blizu panja, in zibajoči ples za pašo, ki je od panja oddaljena več kot 100 metrov ali celo več kilometrov. Jezik plesa je del čebelje dedne informacije, vsaka čebela delavka zna s plesom sporočiti in iz plesa razbrati, kje je hrana.

Imam GPS.

Tako majhen,
pa že odgovarja
mami.

Delfini

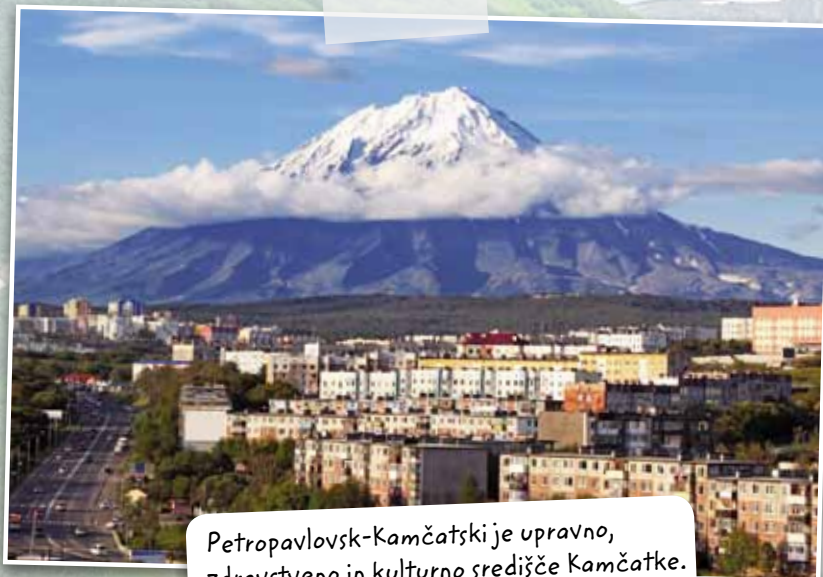
Ti igrivi in prijazni morski sesalci že dolgo veljajo za zelo pametne, zgodbe o tem, da so pomagali ljudem pred utopitvijo ali pred napadi morskih psov, so stare že več kot 100 let. Vsekakor se zelo hitro učijo, razumejo kretnje svojih trenerjev, prepoznavajo simbole in ukaze. Pred leti so raziskovalci opazili, da tudi delfini uporabljajo orodje, in sicer morske spužve, s katerimi si pri ritju po morskem dnu zaščitijo podolgovati gobec (rostrum). Ugotovili so, da samice to vedenje prenašajo na svoje hčerke, ki se učijo z opazovanjem. Delfini se sporazumevajo z oglašanjem, uporabljajo kombinacije glasov, ki se jih naučijo že kot mladiči. V zadnjem času pa ugotavljajo, da ima vsak delfin svoj poseben, nekoliko drugačen pisk, s katerim se predstavi in po katerem ga člani družine in jate prepoznajo.

Jelica Žalig Grce

na Kamčatki

Kamčatka je gorat polotok na skrajnem ruskem Daljnem vzhodu. Proti jugu se razteza v Tihi ocean ter deli Ohotsko in Beringovo morje.

Kamčatka ima hladno celinsko in subarktično podnebje. Blizu obale so zime bolj blage, v notranjosti pa zapade tudi po 10 metrov snega. Polotok je tudi poleti pogosto zavrt v morsko meglo, obilen dež pa namaka vulkanski prst, zato na Kamčatki poganja bogato rastlinstvo. Leži na ognjenem obroču, ki obrobja Tihi ocean. Zanj je značilno močno vulkansko delovanje. Na polotoku je okoli 30 aktivnih vulkanov. Odkar so leta 1697 ruski raziskovalci prvič stopili na Kamčatko, je bilo zabeleženih več kot 600 izbruhov.

Petropavlovsk-Kamčatski je upravno, zdravstveno in kulturno središče Kamčatke. V ozadju je vulkan Korjakška Sopka.

Kamčatka

Na Kamčatki živijo večinoma Rusi, med katerimi se je ohranilo več tisoč avtohtonih sibirskih prebivalcev. Najštevilčnejši so **Korjaki**, **Čukči** in **Itelmeni**. Središče polotoka je mesto Petropavlovsk-Kamčatski, kjer živi večina prebivalcev. Drugi deli Kamčatke so zelo redko poseljeni in do oddaljenih vasi je mogoče priti le s čolnom ali letalom.

KORJAKI

So največja etnična skupina. S čredami severnih jelenov se premikajo po pokrajini, zato pravimo, da so pastirski nomadi. Severni jeleni jim dajejo vse, kar potrebujejo za življenje: meso, kože za oblačila in šotore ter za jermene in vrvi. Tisti stalno naseljeni, ki živijo ob obali, se ukvarjajo z lovom in ribolovom. Lovijo kite, tjulnje, ribe, na kopnem pa lisice, rosomahe, zajce, vidre, hermeline in sobolje, zlasti zaradi kož. Glavna hrana – jelenovo meso, ribe, tjulnji in kiti – se je do danes le malo spremenila, saj je oskrba tega oddaljenega polotoka izredno težavna. Nomadski Korjaki so do nedavna živeli v šotorih s stožčasto streho, ogrodje iz palic pa je bilo pokrito z jelenjimi kožami. Danes **opuščajo tradicionalni način življenja in se selijo v večja naselja**, kjer živijo v lesenih hišah. Nekoč so po snegu potovali z jelenjo ali pasjo vprego, danes uporabljajo večinoma motorne sani.

Severni jeleni dajejo Korjakom vse, kar potrebujejo za življenje.

ČUKČI

So staro sibirsko ljudstvo, ki se je ohranilo na Kamčatki. So **obalni lovci** in **nomadski rejci** severnih jelenov. Obe skupini sta povezani s sorodstvenimi vezmi, med seboj pa tudi trgujejo. Imajo zelo zanimiv sistem štetja. Sloni na številu 20, kar je vsota vseh prstov na nogah in rokah. Njihova beseda za štetje dobesedno pomeni '**prstanje**'.

Družina pred
svojim šotorom

Ples in glasbila Itelmenov

ITELMENI

Itelmeni – nekaj znani kot Kamčadali – živijo na **severnem delu Kamčatke**. Beseda Itelmen pomeni 'živ človek'. Naseljeni so zlasti ob rekah, kjer z mrežami in trnki lovijo losose. Poleg **ribolova** se ukvarjajo tudi z lovom, ženske pa z **nabiralništvom**. Nabirajo užitne korenine, razna zelišča, jagode in strupene rdeče mušnice, ki so jih nekoč uporabljali v obredne namene. Danes so Itelmeni združeni v ribiške zadruge in ribarijo po sodobnih ribiških metodah.

Stara verovanja sibirskih staroselcev

Staroselska sibirskaja ljudstva **po šamanskem izročilu** verujejo, da ves **svet naseljujejo dobri in zli duhovi narave**. Da bi pomirili zle duhove, so jim nekoč žrtvovali pse. Trupla bolnih psov so obesili na ošiljene kole, gobce so jim obrnili proti vzhodu. Sibirski staroselci **častijo svoje prednike** in iz lesa rezljajo njihove podobe. Nekoč so ob zimskem solsticiju slavili **praznik tjulnja**, danes pa stare šamanske obrede izpodrivata pravoslavlje in rusko novoletno praznovanje.

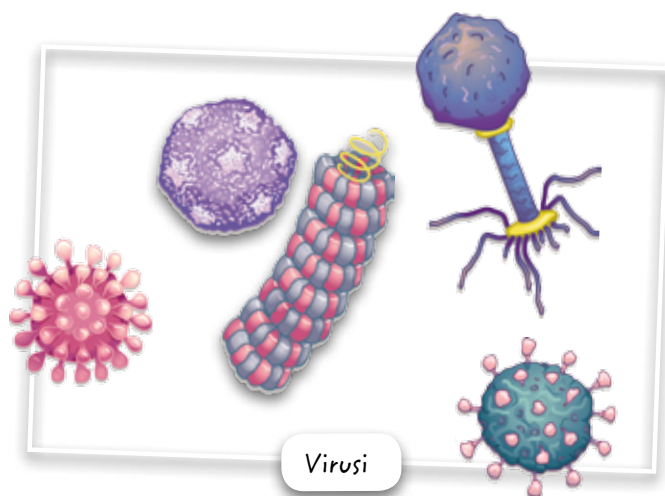

Šaman

Prišel je jesensko-zimski čas, ki velikokrat pomeni, da moramo nekaj časa preživeti v postelji z vročino ali pa vsaj hoditi naokrog z robci, ker nam teče iz nosa. Največkrat so »krivci« za to majhni delci, ki jim pravimo virusi.

Virusi – delci na meji življenja

Virusi

Kaj so virusi?

Virusi povzročajo **viroze** ter druga bolezenska stanja. So biološki delci, ki povzročajo zelo raznolike bolezni in se prenašajo na različne načine. Zelo so majhni in **niso vidni z običajnim mikroskopom**.

(Ne)živi virusi

Pravimo, da so virusi **na meji življenja**. To pomeni, da imajo veliko lastnosti živih bitij, vendar se **ne morejo razmnoževati sami**, brez pomoči živega bitja. Za svoje preživetje nujno potrebujejo celico živega gostitelja. V njej preusmerijo vse dogajanje tako, da celica dela, kar oni želijo – in to je, da se zelo namnožijo. Na novo nastali virusi se počasi izločajo iz celice ali pa počakajo, da jih je dovolj, in nato uničijo celico ter jo zapustijo ... in gredo naprej v nove telesne celice.

Virus je okužil celico.

Vročina = obramba

Virusi se prenašajo na različne načine. Lahko se prenašajo s telesnimi tekočinami: **kri**, **solze**, **slina** (zato moramo dati roko pred usta, ko kihamo ali kašljamo!). Prenašajo se tudi z **žuželkami** in **po vodi**. Naš imunski sistem se kmalu odzove na tujke v telesu. Viruse napade z visoko vročino ali pa jih uničuje tako, da uniči celice, ki že vsebujejo viruse, tako da se ti ne morejo več razmnoževati.

Kadar gre za bolj »vsakdanje viruse«, se naše telo odlično znajde in nas ubrani ter uniči tujke. Pri virozah redko pomagajo zdravila.

Z vročino telo napade okužene celice.

Virusi so lahko zelo nevarni

Protivirusno zdravilo je težko izdelati. Virusi imajo dobro razvito sposobnost, da se spreminjajo (pravimo, da mutirajo) – dober primer tega je virus, ki povzroča **gripo**. Ko virus okuži telesno celico in se v njej razmnoži, se obenem lahko tudi zelo hitro spreminja, še posebej kadar eno celico okužita dva nekoliko različna virusa. Gripa ni nevarna, razen kadar pride do zapletov in drugih vnetij, ki so jim najbolj izpostavljeni starejši ljudje in kronični bolniki.

Nekateri virusi pa so zelo zviti in se izognejo našim obrambnim mehanizmom ali jih celo uporabijo za to, da se razširijo po telesu in med različnimi ljudmi. Tak primer je virus **ebola**, o katerem smo zadnje čase veliko slišali in brali. Ta virus najprej napade celice našega imunskega

Virus ebola

sistema, jih onesposobi in povzroči, da se iz njih sprostijo vse njihovo »orožje«. To so **molekule**, ki sicer uničujejo tujke, v tem primeru pa uničijo telesne celice. Tudi virus **HIV** napade celice našega imunskega sistema in jih uniči, tako da se potem bolnik ne more boriti proti drugim okužbam. Nevarnost virusov pa je tudi v tem, da lahko **spremenijo celico** (njen genski zapis) – tako nekateri virusi lahko povzročajo tudi **raka**.

Virusi, ki zdravijo

Ker imajo virusi sposobnost preiti skozi celično membrano in spremeniti delovanje celice, se določene vrste uporabljajo pri t. i. **genskih terapijah**. Virus prenese »popravljen« genetski zapis v celico in tako pozdravimo nekatere genetske bolezni.

Ali veš?

- **Virusi** lahko okužijo rastline, živali in ljudi. Obstaja več kot milijon različnih vrst virusov.
- **Antibiotiki** so proti virusom popolnoma neučinkoviti.
- Zelo je pomembno in koristno, da imamo **močan imunski sistem**, ki tujke čim hitreje uniči. Pri tem nam zelo pomagajo vitamini iz svežega sadja in zelenjave ter probiotiki.

Smeh je pol zdravja, pravijo stari modreci. In res. Kadar smo veseli, kadar naredimo kaj dobrega in kadar nam kaj uspe, se počutimo dobro. Naše telo je zadovoljno, ne da bi dobro vedeli, zakaj.

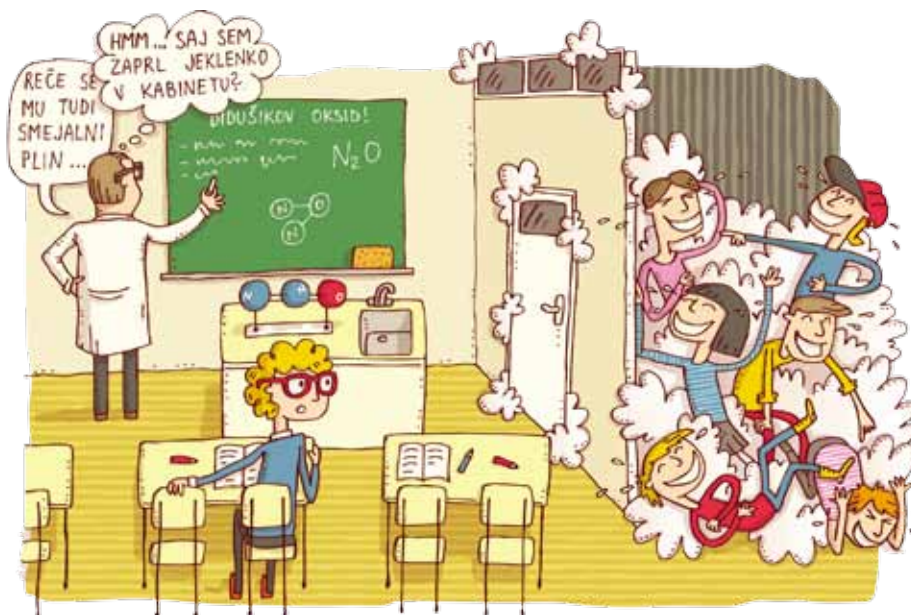

Smejálni plín

Molekule

Življenje na našem planetu (med drugimi snovmi) omogočajo plini. Nekateri so povsod okrog nas in jih sploh ne vidimo. Kisik, od katerega smo popolnoma odvisni, je plin, ki ga je v zraku za eno petino, preostanek je v glavnem dušik. V zraku ima vsaka molekula kisika okrog sebe štiri molekule dušika.

so sestavljene iz atomov. Dva atoma kisika se spojata v molekulo kisika, dva atoma dušika pa v molekulo dušika. Kisikovi atomi se zelo radi spajajo, dušikovi pa ne. Zato se kisik, ki ga vdihnemo s pljuči, spoji v ogljikov dioksid, ki ga izdihnemo. Vdihnemo pa tudi dušik! A ta se ne spaja in izdihnemo takšnega, kot smo ga vdihnili. Včasih pa se atomi spajajo tudi med seboj. Tudi izbirčni in samovšečni dušik se včasih lahko spoji s kisikom. Tako nastanejo različni plini. Nekateri so strupeni, drugi pa čisto nedolžni. Če se dva atoma dušika spojata z enim atomom kisika, nastane zanimiv plin, ki mu pravijo **smejálni plín**.

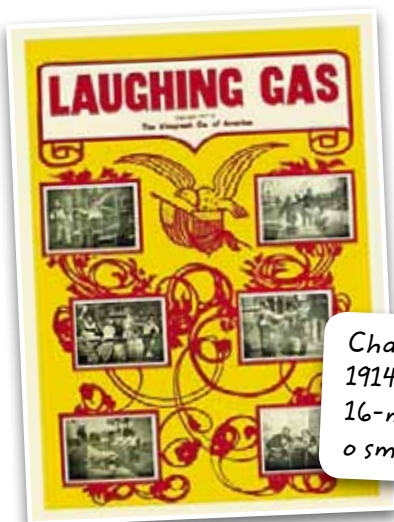

Kemijski simboli

Kemiki plinov ne zapisujejo samo z imeni, ampak jih poimenujejo s kemijskimi simboli. Kisik označijo s črko O (iz angleščine oxygen), dušik s črko N (iz angleščine nitrogen), ogljik pa s črko C (iz angleščine carbon). Če hočejo zapisati molekulo kisika, napišejo O_2 – to pomeni, da sta v molekuli dva atoma kisika. **Smejálni plín sestavljata dva atoma dušika in en atom kisika, zato ga zapišejo s simbolom N_2O .** Ker sta v njem dva atoma dušika in en atom kisika, mu rečejo didušikov oksid. Predpona »di« pomeni, da sta v molekuli dva. Podobno so v molekuli ogljikovega dioksida, ki ogroža našo Zemljo, en atom ogljika in dva atoma kisika.

Lastnosti in vplivi

Smejálni plin ima hecne lastnosti. Nima barve, ne gori in je rahlo sladkobnega vonja in okusa. Če ga vdihavamo, pa postanemo rahlo omotični, zbegani in se začnemo smejati. Popačijo se zvoki, dobimo celo rahle privide in sveta ne vidimo več čisto takega, kakršen je. Bolečine skoraj ne čutimo več ali pa jo čutimo mnogo manj.

Charlie Chaplin je leta 1914 v ZDA posnel 16-minutni nemi film o smejalnem plinu.

Te lastnosti smejalnega plina so **odkrili leta 1799 v Angliji**, ko so si bogataši prirejali prave zabave s smejalnim plinom. Dobro so jedli in pili, pri tem pa vdihavali smejalni plin, se zabavali in smejali in se delali norca iz celega sveta. V tistih časih je bilo plin težko pridobiti, zato so si ga lahko privoščili le najbogatejši.

Proti bolečinam

Če didušikov oksid ublaži bolečine, bi ga lahko uporabljali tudi zdravniki. Tako je prvi razmišljal ameriški **zobozdravnik Horace Wells**, ki je leta 1844 smejalni plin prvič uporabil pri puljenju zob. Do takrat so zobe pulili čisto preprosto s kleščami in to je naše praprapradedke strašno bolelo. Ob dretju zoba se je iz ordinacije slišalo še strašljivo dretje nesrečnika, ki je sedel na zobozdravnikovem stolu in široko zeval svoj »a«. Ko je zobozdravnik ruval zob, je pacient rjovel od bolečine. Kmalu zatem so smejalni plin uporabljali tudi kirurgi, če so morali kakemu pacientu odrezati zagnojeno nogo ali roko. Pozneje so smejalnemu plinu dodali še druge snovi, ki so človeka ravno prav omrtvičile, da je brez bolečin

Dr. Horace Wells

Smejálni plin N_2O se uporablja kot anestetik pri operacijah.

Povečuje moč motorjev

Smejálni plin se uporablja tudi v **raketnih in avtomobilskih motorjih**, da poveča njihovo moč. Motor ne deluje bolje zato, ker bi se smejal, ampak zato, ker s smejalnim plinom dobiva dodatni kisik. Ko so začeli izdelovati **pršilke (spreje)**, so za potisk snovi uporabili smejalni plin. Ta iztisne barvo, lak za lase ali smetano iz pločevinke skozi tanko razpršilno šobo. Žal pa se je izkazalo, da smejalni plin močno škoduje našemu ozračju in povzroča **segrevanje planeta**. Za nekatere stvari so ga že prepovedali.

Slabe strani

Če smejalni plin priključimo smeh in dobro voljo, zakaj potem z njim ne napolnimo učilnic v šolah in delavnic v tovarnah, da bi se otroci med učenjem zabavali in delavci veselo uživali med delom? Ni tako preprosto. Čeprav nam majhna količina občasno ne škoduje, pa večkratno vdihavanje smejalnega plina lahko močno škoduje. Poleg tega smejalni plin **uničuje vitamin B**, ki ga imamo v telesu. Če ga je premalo, dobimo mozolje po obrazu. Omamljanje s smejalnim plinom ima tako tudi slabe strani.

RECEPT ZA SMEH IN VESELJE

Do smeha, veselja in zadovoljstva se moramo dokopati na naraven način. Tako, da se pridno in pametno učimo, da imamo radi svoje sošolce in prijatelje, da spoštujemo starejše in da varujemo naravo. Da drugim ne delamo tistega, česar ne bi radi doživeli sami.

Smeh zaradi smejalnega plina traja kratek čas, smeh zaradi pametnega ravnanja pa zelo dolgo.

FOTOGRAFIJE: SHUTTERSTOCK, ILUSTRACIJE: JAKA VUKOTIČ

Sašo Avsec

Naravoslovna

Opazuj svojo SENCO

Pripomočki:

- kreda
- šiviljski ali tračni meter

OPOZORILO: Poskusa ne izvajaj na cesti, kjer poteka promet!

Na lepo sončno soboto ali nedeljo, ko imaš več časa, lahko opazuješ svojo senco. Na vodoravni asfaltirani ali betonski podlagi, kamor večji del dneva sije sonce, nariši s kredo ravno prav velik krog, da lahko stopiš vanj. Pri tem ti lahko pomaga prijatelj, tako da obriše tvoja stopala.

Razmisli, preizkusi, poišči, vprašaj ...

- Razmisli, preizkusi, poišči, vprašaj ...
- Ko si obrnjen proti svoji senci, kje je tedaj Sonce?
- Kaj se dogaja z dolžino tvoje sence dopoldne?
- Kaj se dogaja z dolžino tvoje sence popoldne?
- Ali je lahko tvoja senca daljša od tebe?
- Ali je lahko tvoja senca krajša od tebe?
- Kaj se dogaja s smerjo tvoje sence čez dan?
- Ponovi opazovanje naslednji dan ali čez nekaj dni.
- Ponovi opazovanje čez dva ali tri mesece.
- Izmerjene podatke, ki si jih vpisal v razpredelnico, lahko predstaviš še drugače: v grafu. Na vodoravni osi je čas, na navpični pa dolžina tvoje sence. Če je graf premajhen, ga preriši na večji list.

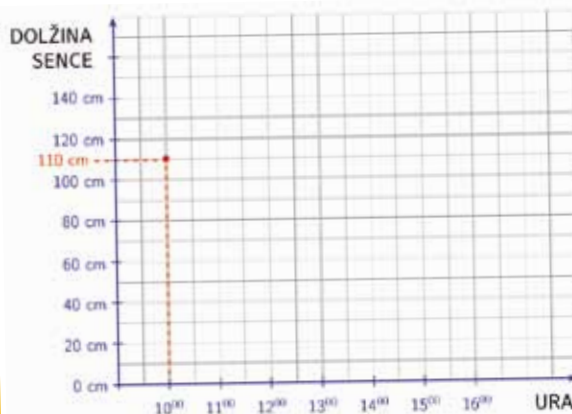

Opazuj svojo senco od 10. do 16. ure. Vsako polno uro stopi v narisan krog in se obrni v smeri svoje sence, pomočnik pa naj tvojo senco obriše s kredo.

Z merilom vsako uro izmeri dolžino svoje sence. Podatek vpiši v razpredelnico.

ura	dolžina sence
10.00	(npr. 110 cm)
11.00	
12.00	
13.00	
14.00	
15.00	
16.00	

Vse naloge in druge podrobnosti o Kresnički najdete na spletnem naslovu:

<https://www.dmfa.si/NaOS/Razpis.html>

Po praznikih diši

Pomaranče dozorijo, ko je pri nas zima in kar kličejo po tem, da se jih najemo in z njimi ustvarjamo za praznike.

Pomarančni eko okraski

Pomaranče nareži na lepe tanke rezine, nato jih положи na ravno podlago in jih daj sušit na radiator za približno 2 dni ali v pečico na nizko temperaturo za nekaj ur.

Lahko jih obesiš na božično drevo ali pa iz njih narediš čudovit venček. Lahko dodaš tudi cimet in druge dišave. Suhe pomarančne rezine so tudi lep dodatek darilom.

Dišeče pomaranče

Izberi lepe pomaranče in vanje zatikaj nageljnovе žbice. Lahko narediš različne vzorčke, srčke, polžke, zvezdice ... Dišeče pomaranče so lep okras na praznični mizi, lahko pa jih obesiš tudi na božično drevo.

Vesele praznike in srečno novo leto!

M. B.

PODARITE REVILJO ZA ZABAVNO RAZISKOVANJE!

Izjemno velikodušno darilo:

12 ŠTEVILK REVILJE
+ KNJIGA OSUPLJIVI PLANET
+ OBESEK ZA KLJUČE
+ VSAK MESEC POSTERJI IN PLAKATI
ZA POMOČ PRI UČENJU

DARILLO ZA VAS: do zdravja in okolja prijazna steklenička. Brez BPA, drži 0,6 litra.

Slika je simbolična.

Prve štiri številke revije Moj planet in knjigo obdarovanec prejme takoj, obesek za ključke pa marca.

PRODAJNO-PLAČILNI POGOJI

Darilo za naročnike boste prejeli decembra. S podpisom dovoljujete, da Mladinska knjiga Založba, d. d., Mladinska knjiga Trgovina, d. o. o., in Cankarjeva založba – Založništvo, d. o. o., z namenom izpolnjevanja ali uveljavljanja pravic iz pogodbenega razmerja in neposrednega trženja vzpostavijo, vzdržujejo in upravljujejo evidenco z vašimi osebnimi podatki za neomejeno časovno obdobje ter posredujejo te podatke za te namene druga drugi. Vse navedene družbe zagotavljajo varstvo osebnih podatkov skladno z zakonom. Kadarkoli lahko pisno ali po telefonu zahtevate, da v 15 dneh trajno ali začasno prenehamo uporabljati vaše osebne podatke za namen neposrednega trženja ter vas o tem v nadaljnjih 5 dneh obvestimo na naše stroške. Naročnino zaračunavamo v 3 obrokih brez obresti, prvi obrok zapade 15 dni od datuma izdaje računa, naslednji obroki zapadejo čez 31 dni od zapadlosti predhodnega obroka. Obroke lahko kadarkoli plačate predčasno brez dodatnih stroškov in obresti. Če ne poravnate zapadlih obveznosti in v zgoraj navedenih rokih, bomo neplačano naročnino sodno izterjali z zakonskimi zamudnimi obrestmi, pred tem pa vam bomo pustili petnajstdnevni rok za poravnavo obveznosti. Sodišče lahko na vašo zahtevo podaljša plačilne roke za plačilo zamujenih obrov, če daste pri tem ustrezno zavarovanje za izpolnitev obveznosti in podjetje zaradi tega ne utrpí škode. Revijo vam bomo pošiljali mesečno na datum izida. Naročilo na dom vam bomo poslali po pošti, naročilo v šoli prejmete pri svoji poverjenici. Naročilo v šoli velja za šolsko leto 2014/15. Naročilo na domači naslov velja do pisanega ali osebnega preklica. Preklic velja za tekoče obdobje, če ga prejmemo v 15 dneh od naročila, po tem datumu velja preklic za naslednje obračunsko obdobje. Obračunsko obdobje je letna naročnina na revijo, ki traja od 1. 9. 2014 do 30. 8. 2015. Preklic nam lahko predložite na zakonsko predpisanem obrazcu ali z izjavo, iz katere nedvoumno izhaja, da odstopate od pogodbe. Šteje se, da ste odstopno izjavo podali pravočasno, če jo pošljete v roku 15 dni od naročila. V primeru pravočasnega odstopa od pogodbe in vračila že prejetih nepoškodovanih izvodov revij na vaše stroške vam bomo v roku 14 dni vrnili vsa prejela plačila na vaš osebni račun, ki nam ga sporočite. Sklenjena pogodba je shranjena v Službi oskrbe kupcev Mladinske knjige Založbe, d. d., Slovenska 29, Ljubljana. Vse informacije, reklamacije, odpovedi sprejemamo na elektronski naslov oskrbarevij@mkz.si, ga. Sladana Kostrešič, Slovenska 29, 1000 Ljubljana, ali na tel. št. 01 241 31 48.

Prosimo, odrežite

NAROČILNICA, S KATERO PODARJAM 12 ŠTEVILK REVILJE MOJ PLANET:

☐ **DA, naročam revijo Moj planet:** od septembra 2014 do avgusta 2015. Naročnina za 12 številk znaša 16,64 € x 3 (49,92 €). Ob podarjeni naročnini **brezplačno prejmem darilo: stekleničko.**

PREJEMNIK REVILJE Vpišite podatke o osebi, ki ji želite podariti naročnino

*Ime in priimek/Priimek družine

*Naslov

*Poštna št. in pošta

Rojstni datum

*Obvezni podatki

PRODAJNO-PLAČILNI POGOJI

S podpisom dovoljujete, da Mladinska knjiga Založba, d. d., Mladinska knjiga Trgovina, d. o. o., in Cankarjeva založba – Založništvo, d. o. o., z namenom izpolnjevanja ali uveljavljanja pravic iz pogodbenega razmerja in neposrednega trženja vzpostavijo, vzdržujejo in upravljujejo evidenco z vašimi osebnimi podatki za neomejeno časovno obdobje ter posredujejo te podatke za te namene druga drugi. Vse navedene družbe zagotavljajo varstvo osebnih podatkov po zakonu, ki ureja varstvo osebnih podatkov. Označite z ☐ kakom x, če v prihodnje ne želite prejemati promocijskega gradiva. Družba je vpisana v register pri Okrožnem sodišču v Ljubljani pod številko 1/02643/00, osnovni kapital znaša S.141.149,22 EUR.

PLAČNIK Vpišite svoje podatke

*Ime in priimek

*Naslov

*Poštna št. in pošta

Rojstni datum

E-pošta

*Davčna številka

*Datum naročila

Telefon/GSM

*Podpis plačnika

Naročilnico vložite v ovojnico in pošljite na naslov **MLADINSKA KNJIGA ZALOŽBA, Služba oskrbe kupcev, 1536 Ljubljana, najkasneje do 24. 12. 2014.**

www.mladinska.com/podari-revijo-mojplanet 080 11 08

kako ...

Fotoorienta

Ob besedi orientacija verjetno takoj pomisliš na zemljevid in kompas. Tokrat pa smo se preizkusili na tradicionalni fotoorientaciji, ki jo taborniki v Ljubljani pripravijo vsako jesen.

Ena izmed glavnih taborniških preizkušenj so **orientacijska tekmovanja**. Tabornice in taborniki morajo s pomočjo kompasa in zemljevida čim hitreje poiskati kontrolne točke. Tam jih čakajo preizkusi taborniških veščin, na primer signalizacija z zastavicami, postavljanje bivaka ali skiciranje terena. Zmagajo najhitrejši, najbolj spretni in najbolj iznajdljivi! **Fotoorientacija** pa je prav posebna disciplina. V prejšnjih letih so taborniki s pomočjo fotografij iskali klopi, ure ali vratne kljuke na ljubljanskih ulicah. Letos pa smo iskali muzeje!

Veliko poti, tudi navkreber

Start je bil na Prešernovem trgu, kjer je vsaka ekipa dobila karto Ljubljane in prvo fotografijo. Vodnica Eva, Ana, Aneja, Jakob, Triša in Živa iz voda Norci, ki je del taborniškega rodu Podkovani krap, so se odločno podale na pot. Na njihovi fotografiji je bil Ljubljanski grad, kjer je **Virtualni muzej**, kmalu pa bodo odprli še **Muzej lutk**.

Cija tabornikov

Res je, na Mestnem trgu je **Slovenski gledališki muzej**. Tam so morali naši mlajši gozdovniki zaigrati predstavo. Najprej so sestavili scenarij. Za ljubezensko zgodbo, kajpak!

Hitrost šteje

Mesto so zavzeli taborniki in kar naprej smo srečevali druge skupine. Posebna kategorija so **kolesčkarji**. Na pot se podajo s katerimkoli prevoznim sredstvom na lastno odgovornost: s kolesi, rolkami, skiroji ...

In spet po klancu navzdol ...

Na Ljubljanskem gradu je skupina odgovorila na nekaj vprašanj in dobila naslednjo fotografijo. Hm, le kje bi bilo to? Gotovo je na Mestnem trgu! Je tam kakšen muzej?

Dobro branje zemljevida odtehta dragocene minute

V okolici **Mestnega muzeja** so morali
z uporabo zemljevida poiskati in
označiti pet kontrolnih točk.

Kaj bodo izkopali?

Po čem je najbolj znan **Prirodoslovni
muzej Slovenije**? Po okostju mamuta,
ki so ga izkopali v Nevljah pri Kamniku!
Tudi taborniki so se lotili izkopavanja.

Zapomnili si bodo za vselej ...

Pred **Narodno galerijo** jih je čakala nova naloga. Morali so prikazati prizor z Rembrandtove slike Anatomija dr. Tulpa. Kar dobro, kajne?

Ko je zgovornost vrlina

Mislite, da je fotoorientacija preprosta? Nikakor! Zelo so se morali potruditi, da so v Parku Tivoli našli **Muzej novejšje zgodovine Slovenije**. Še sreča, da so iznajdljivi. Za pot so najprej povprašali mimoidoče, potem pa so si pomagali še z zemljevidom.

V dveh urah in pol smo prehodili in pretekli kar deset kilometrov in poiskali osem ljubljanskih muzejev. Ljubljanski taborniki bodo fotoorientacijo pripravili tudi prihodnjo jesen in takrat se jim lahko s starši ali prijatelji pridružiš tudi ti. Sodeluje lahko vsak, tudi če (še) ni tabornik.

Matej Zalar

Žleze, ki izločajo hormone, podobno kot živčevje nadzorujejo in uravnavajo številne funkcije v telesu. Hormoni po telesu potujejo s krvnim obtokom in jim pravimo tudi kemična sporočila. Beseda hormon je grškega izvora, pomeni nekaj prebuditi, poslati, zagnati, pognati. Hormoni so v telesu dejavni vse življenje. Potrebujemo jih za razvoj v otroštvu, za pravilno presnovo hranilnih snovi v celicah in za to, da imamo lahko otroke.

Žleze in hormoni

Puberteta

je težavno obdobje. Takrat se na pobudo hormonov v telesu začnejo dogajati velike spremembe. Hitro in neenakomerno

nam začnejo rasti roke in noge. Dekletom začnejo rasti prsi in dobijo menstruacijo. Fantom se glas iz otroškega spreminja v moškega, moda začnejo proizvajati semenčice. Pod pazduhami in po intimnih delih postanemo poraščeni, fantje se pripravljajo na prvo britje brk. Čustveno smo bolj občutljivi. Tudi potimo se bolj in spopadamo se z aknami. Brez **pubertete** ne gre. To je v resnici krasno obdobje, je **pomlad hormonov**. Brez spolnih hormonov, ki se pri dekletih začnejo sproščati med 9. in 13. letom, pri fantih pa med 10. in 15. letom, ne bi nikoli dozoreli in postali odrasli. Hormonsko dogajanje v puberteti uravnavata in usklajujeta hipotalamus in hipofiza.

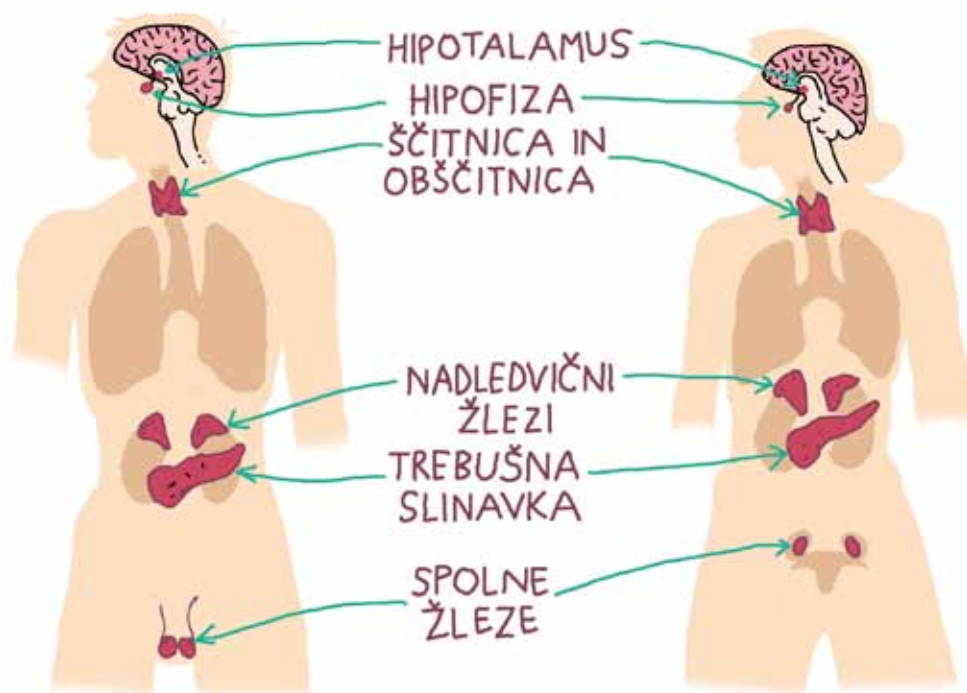
Nadzorna žleza

je **hipofiza** ali **češarika**. To je kakor grahek velika žleza, pripeta na del možganov, imenovan **hipotalamus**. Hipotalamus povezuje delovanje živčevja in žlez in spodbuja hipofizo k izločanju hormonov. En del hormonov iz hipofize neposredno vpliva na različne telesne funkcije, preostali hormoni hipofize pa spodbujajo izločanje hormonov iz drugih žlez.

Hormoni hipofize

Hipofiza **izloča rastni hormon**, ki skrbi za rast in obnovo telesa. Ta hormon je ključen za rast večine telesnih celic in vpliva na rast mišic in kosti. Hipofiza izloča tudi hormone, ki so pri ženskah pomembni za rast in razvoj **jajčec**, pri moških pa za dozorevanje **semenčic**. Eden od hormonov, ki ga izloča hipofiza, skrbi za primerno količino vode v telesu. Poleg tega hipofiza spodbuja nadledvično žlezo k izločanju hormonov, ki uravnavajo presnovo, nadzorujejo **količino vode in soli** v krvi in nam pomagajo, kadar se srečamo z nevarnostjo. Hipofiza spodbuja izločanje hormonov tudi iz žleze ščitnice, ki izloča hormona za uravnavanje presnove in rasti. Hipofiza izloča še poseben hormon, ki nadzoruje **krčenje maternice** pri porodu, in hormon, ki spodbuja **nastajanje mleka** v mlečnih žlezah.

Druge pomembne žleze

Ščitnica je v predelu vratu in izloča hormone, ki vplivajo na presnovo. Ob tej žlezi je **obščitnica**, ki uravnava količino minerala kalcija, ki je nujen za rast kosti. **Nadledvični žlezi** izločata hormona adrenalin in noradrenalin, ki sodelujeta pri uravnavanju srčnega utripa in krvnega tlaka ter nam pomagata v nevarnosti. V trebuhu imamo največjo žlezo, imenovano **trebušna slinavka**, ki nadzoruje raven sladkorja v krvi.

Spolne žleze

Jajčniki pri ženskah izločajo hormona **estrogen** in **progesteron**, ki sta ključna za razmnoževanje, v modih pri moških pa so žleze, ki izločajo **testosteron**, ki je bistven za razvoj semenčic.

Ali veš?

- Če trebušna slinavka izloča premalo hormona, imenovanega **inzulin**, se razvije sladkorna bolezen.
- **Preveč ali premalo hormonov** lahko povzroči bolezen. Za uravnoteženo delovanje hormonov v telesu poskrbimo z zdravo prehrano in gibanjem.
- **Adrenalin** je hormon, ki ga izločata nadledvični žlezi, kadar smo v nevarnosti.
- Hormoni vplivajo tudi na naša **občutja in čustva**.

DECEMBER

januar

Krasimo z bodiko

Bodika ali božje drevce je simbol božično-novoletnih praznikov. Z vejicami tega vedno zelenega grma so ob zimskem sončnem obratu (21. december) krasila svoja bivališča že staroevropska ljudstva. Vendar pozor: živordeče bodikine jagode so zelo strupene. V slovenskih gozdovih je bodika redka, zato je že dolgo zavarovana.

Opazujemo snežinke

Snežinke nastanejo z zmrzovanjem vodnih hlapov v zraku. Ker snežinke potujejo skozi plasti ozračja, ki imajo različno temperaturo in vlažnost, so zelo različnih oblik in velikosti. Najlepše snežinke so v obliki simetričnih šestokrakih kristalnih zvezdic. V naših krajih najpogosteje sneži pri temperaturi od -4°C do $+2^{\circ}\text{C}$.

Visokogorske živali se umaknejo nižje

Debela snežna odeja, oster mraz, leden veter in hudo pomanjkanje hrane so velika preizkušnja za alpske živali, ki živijo nad gozdno mejo. Kozorogi, gamsi, krokarji, planinske kavke in še nekatere druge toplokrvne živali se zato v tem času preselijo v nižje lege, v gorske gozdove in alpske doline, kjer se lažje prebijejo skozi zimo.

ILUSTRACIJE: JAKA VUKOTIČ

V parku zacveti nepozebnik

Ko zunaj zmrzuje in brije mrzel zimski veter, se na grmu nepozebnika odprejo nežni, barviti in dišeči cvetovi. Različne sorte cvetijo v različnih barvah: v zlato rumeni, bakreno oranžni ali rdeči. Nepozebnikov pri nas v naravi ne srečamo. Občudujemo jih lahko le v parkih in vrtovih. Njihova domovina je Azija in Amerika.

NAJLEPŠE DARILLO JE DOBRO DELO

Že poznaš UNICEF-ove Junior ambasadorje? To so tisti otroci in mladi, ki so se v preteklih letih izkazali kot izjemno ustvarjalni in inovativni. Pripravili in izvedli so projekte, s katerimi so ozaveščali svoje vrstnike pa tudi širšo javnost o situacijah, v katerih so pravice otrok kršene, svoje vrstnike pa spodbujajo k sprejemanju odgovornosti in aktivnemu udejstvovanju, ko gre za njihove pravice in dolžnosti. To počnejo tako, da organizirajo delavnice, srečanja, pohode, predlagajo izboljšave pri zbiranju sredstev ter izvajajo druge aktivnosti, ki pomagajo ozavestiti problematiko otrok v državah v razvoju, pomen solidarnosti ter medsebojne pomoči. V okviru svojega poslanstva tudi zbirajo sredstva za dolgoročne UNICEF-ove programe pomoči v državah v razvoju.

20. novembra 2013 so obiskali predsednika RS Boruta Pahorja, s katerim so sprejeli izziv – usmeriti svojo energijo v skupen projekt, s katerim si bodo prizadevali uresničiti sanje čim večjemu številu otrok. In nastal je **projekt Podaj ključ do sanj**. Vodilno sporočilo projekta je: **V vsakem od nas je ključna moč, da pomaga drugemu postati, kar sanja.** S tem želimo spodbuditi zavedanje, da je v čisto vsakem od nas moč za razvijanje sposobnosti, ki omogočajo prispevati in uspeti v družbi.

Tudi ti si lahko del projekta Podaj ključ do sanj. Kako?

1. Prepoznavaj svoje sposobnosti, veščine, znanja, s katerimi lahko pomagaš drugim.
2. Najdi otroka ali mladostnika, ki bi mu s svojimi veščinami lahko pomagal.

3. Povej izbranemu posamezniku, da mu boš poskušal pomagati pri uresničevanju njegovih sanj oziroma rešiti težavo na poti do sanj.
4. Za izbranega posameznika stori dobro delo.
5. Povej izbranemu posamezniku, da:
 - stori enako za nekoga drugega in
 - pošlje opis dobrega dela, ki ga je bil deležen, na sanje@unicef.si. Sporočilu lahko priloži tudi fotografijo ali drug avdio/video material.

S tem bo pokazal hvaležnost za dobro delo, ki mu je bilo storjeno, in širil pozitivno sporočilo projekta naprej.

Ne razmišljaj o finančnem prispevku, raje podari svoje znanje, veščine, podporo. Ravnaj se po kitajskem pregovoru: *»Daj človeku ribo, nahranil ga boš za 1 dan. Nauči ga loviti ribe, prehranil ga boš za vse življenje.«*

Junior ambasadorji UNICEF-a so svoja dobra dela že opravili in s tem sprožili verigo dobrih del. Le-ta so ob 25. obletnici podpisa Konvencije o otrokovih pravicah, 20. novembra 2014, predstavili predsedniku RS Borutu Pahorju, s katerim so se tudi poveselili vseh dosežkov, ki so bili v 25 letih storjeni za otroke sveta, ter opozorili na številne izzive, ki še ostajajo.

Več informacij o Junior ambasadorjih UNICEF-a in projektu Podaj ključ do sanj izveš na spletni strani www.unicef.si.

fotografija
meseca

RUSKA TROJKA

je stara konjska vprega, ki so jo v Rusiji iznašli v 18. stoletju za hitro vožnjo na dolge razdalje. Gre za edino vprego na svetu, v kateri vpreženi konji tečejo na različne načine. Veliki in močni sredinski konj mora teči v drncu, bočna konja pa galopirata; glavo imata pri tem obrnjeno vstran in navzdol. Ruska trojka doseže hitrost do 60 km na uro in je med novoletnimi prazniki pravo doživetje za turiste. Konji so bogato okrašeni in imajo kraguljčke.

Na vprašanja odgovarja
Maja Stopar, dr. vet. med.

Dragi dr. Vetko!

Zakaj imajo nekatere živali
moker smrček?

Nadja, 8 let

Dragi dr. Vetko,

Imam mešanko, ki ima bolhe, zato
preprečujem stike z drugimi psi.
Poskusil sem z vsemi variantami.
Hvala vnaprej za tvoj nasvet; moja
psička ti bo zelo hvaležna.

Matija, 11 let

Prav gotovo so po svojem mokrem in hladnem smrčku znani psi. Pasji poljubček je najbolj simpatična mokra stvar na tem svetu, kajne? Da pa ne služi le za družabne stike, zgovorno pove dejstvo, da je pasji smrček v bolezni lahko tudi suh in topel. Kuža si smrček kar naprej oblizuje, z njim stika po mokri travi in zemlji, oblizne z njega slastne ostanke hrane in tako je skoraj vedno moker. **Ker je moker, kužku pomaga bolje vohati**, saj se v vlažnem mediju vonjave bolje »raztopijo« in tudi to je eden od razlogov, da je pasji smrček svetovni prvak v vohanju. Seveda pa je kakršen koli izcedek iz smrčka znak bolezni in ni normalno stanje. V tem primeru je treba s kužkom k veterinarju.

Matija, bolhe so res nadležne in bojim se, da se jih s tvojo psičko ne bosta rešila, če se bosta le izogibala drugim psom. Bolhe so namreč zelo odporne in brez strokovnega pristopa bodo veselo živele in se množile pri vas. Žal mi nisi napisal, ali psička živi v hiši ali zunaj. Kajti če živi z vami v stanovanju, je stvar še mnogo bolj za-

pletena. Najprej morava razčistiti, da se psi bolh ne »nalezejo« drug od drugega. Bolhi, ki se srečno in nemoteno hrani na svojem kosmatincu, namreč niti na misel ne pride, da bi skočila na drugega psa, kjer razmere morda niso tako ugodne. **Bolhe gredo s svojega psa le takrat, ko se mu zniža telesna temperatura** (denimo med operativnim posegom ali ko kuža pogine) **ali pa ko jih od tam prežene lastnik.** Psi bolhe dobijo iz okolice – na vrtu, na sprehajalni poti, iz ležišča, preproge, odeje, v hiši prijateljev, kamor smo šli na obisk ... Kot ličinke in bube so skrite v zunanjem okolju (celo v režah med parketom in v oblazinjenem pohištvu se obdržijo, kljub sesanju in pomivanju!), in ko pride mimo dovolj zanimiv kuža ali muca, se skorajda s svetlobno hitrostjo spremenijo v mlade odrasle bolhice in skočijo na svojega gostitelja, kjer ostanejo, dokler ne nastopi jo prej omenjeni razlogi za odhod. Vidiš torej, da **s preprečevanjem stikov z drugimi psi ne narediš ničesar.**

Preprečevanje bolhavosti je zelo zahtevno. Najhuje je, če so v stanovanju. Potrebno bo pranje vseh pralnih blazin, odej in preprog ter temeljito sesanje vsega, česar ni moč oprati, ter temeljito razkuževanje stanovanja s sredstvi, ki jih dobiš pri veterinarju prav za ta namen. Običajna čistila ne zadoščajo. Tako, zdaj sva se rešila zalege v hiši. V okolici, na vrtu, na poteh, kjer se sprehajata, ne moreš storiti skoraj ničesar, zato **je toliko bolj pomembno, da zaščitiš svojega psa, da se tam ne okuži.**

Za zdravljenje bolh, ki so na psički, imaš pri veterinarju na voljo kar nekaj različnih zdravil. Najboljše je, da ga obiščeta in natančno povesta, kako psička živi. Tako bo lahko svetoval o najboljši zaščiti. Pomembno je, da zdravilo v obliki tekočine, ki se nanaša na zatilje, naneseš pravilno – na kožo in ne na dlako (sicer ne bo učinkovalo). Psa ne smeš kopati dva dni pred nanosom zdravila in dva dni po nanosu. Prvič naj ti praviilen nanos pokaže veterinar. Ključnega pomena je, da zdravilo nanašaš prav vsak mesec, ker boš le tako lahko preprečil ponovno okužbo živali z bolhami. Na voljo je tudi novo zdravilo v obliki približka, ki ga psički daš vsak mesec in je zaščiten pred bolhami. To je še mnogo bolj preprosto od nanašanja na kožo, pa še kuža je lahko moker in božaš ga lahko brez omejitev.

Torej, **ko enkrat odpraviš bolhe, ki so v stanovanju in na tvoji psički, je nujna preventiva,** vsakomesečno dajanje zdravila, da preprečiš ponovno okužbo.

Sem velika oboževalka živali. Želim si domačo žival, a imam nekaj manjših problemov ... živim v bloku, imam mlajšega brata in sestro (6 in 8 let) in moj ati je alergičen na živalsko dlako (sicer ne vem, na katero natančno).

Ali obstaja primerna žival?

Ana, 12 let

Ana, velikost stanovanja je prav majhen problem. Muca, hrček, morski prašiček, papagaj, želvica, kuža ... ne potrebujejo veliko prostora. Celo kučki večjih pasem lahko prav srečno živijo v majhnem stanovanju, če so le dovolj pogosto zunaj in imajo na voljo dovolj gibanja. Dejstvo, da imaš mlajšega bratca in sestro, je prav tako zanemarljivo, saj sta že dovolj velika, da vesta, da je treba z živalmi lepo ravnati, prav tako pa že lahko prevzameta del odgovornosti in po svojih močeh skrbita za žival. Glede očkove alergije pa bi bilo fino, če bi izvedela, za kakšno alergijo pravzaprav gre. Pa tudi če je alergičen na pasjo ali mačjo dlako, še vedno lahko imaš denimo ptico ali želvico. Sicer pa obstajajo tudi pasme psov in mačk, ki ne povzročajo alergij in ki sploh ne puščajo dlake, na primer kitajski goli pes, bišon, koder pa gole pasme mačk itd. Tako, vidiš, prav vse tvoje težave je moč rešiti, če je le volja.

FOTOGRAFIJE: SHUTTERSTOCK

Imaš vprašanje?

Pošlji ga na naslov **Moj planet, 1536 Ljubljana**, ali na **moj.planet@mkz.si**. Če je objavljeno tvoje pismo, nam čim prej pošlji svoj naslov, da ti pošljemo nagrado!

Dr. Vetku lahko zastavite vprašanje tudi na spletnih straneh **www.mladinska.com/mojplanet**.

Več vprašanj in odgovorov dr. Vetka najdeš tudi na spletnih straneh: **www.mladinska.com/mojplanet/drvetko**

Več o pravilih za sodelovanje, o varstvu osebnih podatkov in dovoljenju staršev si preberite na strani 55.

V Kekčevo deželo

po dobroto in iznajdljivost

Josip Vandot, slovenski mladinski pisatelj, je mladost preživel v Kranjski Gori, ki je bila tedaj še alpska vasica. Že v zgodnjem otroštvu so mu burile domišljijo številne zgodbe, ki so mu jih pripovedovali starejši domačini.

Jezero Jasna, Kranjska Gora

Književna pripoved Josipa Vandota o junaškem mladem pastirju Kekcu je postala zelo priljubljena po drugi svetovni vojni, ko so o Kekcu posneli tri igrane filme. Že prvi film, ki je bil posnet leta 1951, je doživel velik uspeh, saj je dobil mednarodno nagrado. Na beneškem filmskem festivalu je leta 1951 v kategoriji mladinskih filmov prejel zlatega leva. Ali poznaš vse tri naslove filmov, ki so jih posneli o Kekcu?

Kratek odlomek, ki sledi, je povzet iz serije planinskih pripovedi o Kekcu. Avtor je bil navdušen nad mitskimi junaki in najbolj sta ga prevzela predvsem hudobna Pehta in Bedanec. Stare zgodbe so mu dale navdih, da jih je kasneje kot pisatelj podrobneje opisal in jim dodal glavnega junaka Kekca. V trilogiji Kekec na hudi poti, Kekec na volčji sledi in Kekec nad samotnim breznom s svojo iskrivo prebrisanostjo vedno premaga Pehto in Bedanca.

Kekec in Bedanec

Kočo je napolnil krik. Bedanec je prasn timer pograda, prestrašen je strmel k vratom in se tresel po vsem telesu.

»Spet je tu sova,« je zastokal. »Danes me straši že drugič. Jo slišiš, Kekec? Vsaj oglasi se, Kekec, da me ne bo tako strah!«

Kekec je pomolčal in spet zaskovikal in Bedanec je planil od pograda in ga stresel za ramo.

»Vstani, Kekec! Reši me sove, pa te jutri ne bom več privezal k drevesu! Le okoli pasu, da mi ne pobegneš. Pa jesti ti bom prinesel pa piti, samo reši me!«

Kekec se je zasmeljal v pest. Še enkrat je tiho zaskovikal, potem pa je s pestjo potolkel po steni.

TURISTIČNA
ZVEZA
SLOVENIJE

Vsako poletje potekajo v Kranjski Gori Kekčevi dnevi, ki so namenjeni šolskim in predšolskim otrokom. Po obisku Škratove dežele sledi sprehod po poteh triglavskih pravljič ...

Gorski pastirček je turistična zanimivost

- V svojem domačem kraju skušaj najti ime in podobo resničnega junaka, ki bi lahko postal turistična zanimivost!
- Zgodbe iz preteklosti je moč ponovno oživiti ob spominu na znanega lovca, pastirja, kmeta, vojaka, vaškega posebneža, športnika, pripovednika, mlinarja, znamenitega obrtnika ali tovarnarja, trgovca, tihotapca, mornarja, misijonarja in svetovnega popotnika. Z vedenjem o njih je mogoče oživiti dogodke, ki so tesno povezani z njimi.
- Lahko predstaviš tudi dejavnost, s katero so se v kraju nekoč ukvarjali in zaradi nje postali znani širši okolici.

Za prvi namig naj ti bodo v pomoč člani tvoje družine, starejši domačini in učitelji v šoli.

Poskusi, ideja je tvoja!

»Ššš!« je zasikal. »Sova, proč! Bedanec ne more spati.«
Kočo je napolnila tišina in Bedanec se je vrnil na pograd.

Ali veš?

- **Kekčeva dežela** je lep primer, kako ljudski junaki iz preteklosti lahko postanejo turistična zanimivost v sedanosti.
- Kraje in kočo, kjer so snemali filme o Kekcu, so domačini in člani **Turističnega društva v Kranjski Gori** v zadnjem desetletju ponovno obnovili.
- V pravljični **Kekčevi deželi** pred mladimi gosti znova oživijo junaški Kekec, hudobni Bedanec, teta Pehta, modri Vitranc, prijazna Mojca, Tinkara, Brincelj in preplašeni Rožle.

Franci Novak in Senja Požar
Moj planet v sodelovanju s Turistično zvezo Slovenije

Le kakšne rekorde bi si lahko lastili rjavi medvedi? Čeprav po velikosti veljajo za drugo največjo zver na svetu za polarnimi medvedi, so prvi v kar nekaj kategorijah.

RJAVI MEDVED

So najbolj razširjena in raznolika vrsta medvedov, tako po barvi kot po velikosti. Odtenki njihovih kožuhov so lahko od svetlo karamelne barve pa do skorajda črne, odrasli pa tehtajo od 100 do 800 kg.

Zemljevid razširjenosti

Najmanj izbirčni

Na velikost rjavih medvedov močno vpliva prehrana. So vsejedi in pojedjo vse, kar lahko izbrskajo, oberejo, popasejo ali ulovijo. Hranijo se z zelišči, gobami, plodovi, poljskimi pridelki, talnimi nevretenčarji, malimi sesalci, s sadjem, mrhovino, redko, a uspešno pa tudi lovijo divjad, zlasti mladiče. Pri tem nas ne sme prevarati njihova na videz okorna, zibajoča hoja. Čeprav stopala pri hoji obračajo navznoter in hodijo po celotnem podplatu, **so izredno hitri in vzdržljivi.**

V nasprotju s splošnim prepričanjem odrasli medvedi skorajda ne plezajo. To počno predvsem mladiči, ki se v nevarnosti zatečejo na drevo. Čeprav naravnih plenilcev ne poznajo, so mladičem še najbolj nevarni odrasli samci, zato jih samice spretno skrivajo pred njimi.

Medvedi na severu Amerike in Rusije slovijo tudi kot odlični in spretni ribiči. Prav po zaslugi hranljivih lososov veljajo za **največjo podvrsto kodiaki na Aljaski**. Ker pa hrana v njihovem naravnem okolju ni enakomerno razporejena skozi leto, njihova teža niha in čez zimo lahko zgubijo skorajda polovico teže.

Prespijo skoraj pol življenja

Rjavi medvedi so največje živali, ki se lahko več mesecev sploh ne hranijo. Pravzaprav kar tretjino do polovico življenja prespijo. Njihovo zimsko spanje ni pravo spanje, pač pa dremež. Upočasni se jim bitje srca in dihanje, zniža telesna temperatura. Jeseni, ko zmanjka hrane, se najedo trave, ki jim očisti črevo in v prebavilih oblikuje čep. So edini sesalci, **ki vso zimo ne jedo, ne iztrebljajo in ne izločajo**. Prav od njih so se znanstveniki učili, kako reciklirati urin, in z izsledki pomagali ljudem, ki imajo okvarjene ledvice. **Ob lepem vremenu medvedi hodijo naokrog**, zato stopinje v snegu niso redkost! **Samice med zimskim dremežem celo kotijo**. Čeprav se parijo že pozno spomladi, oplojeno jajčece čaka z ugnezditevjo do jeseni. Šele takrat je jasno, ali je samica nabrala dovolj zaloga za zimo, nosečnost ter dojenje. Navadno skotijo po dva mladiča, ki sta skorajda brez dlake, povsem nebogljen in slepa ter tehtata le okrog pol kilograma. Ob tako »zaspani« mami morata biti precej samostojna in izslediti seske ter tople šape, kjer se grejeta. Hranljivo, medu podobno mleko jima povsem zadošča do šestega tedna starosti, ko že odpreta oči in jima zraste gost kožušček. Takrat je zunaj že zgodnja pomlad, samica pa se začne prebujati.

Medvedi v živalskem vrtu

Medvedi so samotarji. Skupaj lahko živijo le samice in njihovi nedorasli mladiči, včasih pa tudi odrasle hčere. Samci in samice se družijo le v času parjenja, sicer so samci lahko mladičem nevarni. Samica se pari naslednjič šele, ko mladiči odrastejo. Prav zato morajo imeti v živalskih vrtovih več ograd za ločevanje medvedov. V živalskih vrtovih rjavi medvedi zime ne predremajo, saj je hrana na voljo vse leto in jim ni treba varčevati z zalogami maščobe. Za razliko od medvedov v naravi so tudi dnevno aktivni. V ponočnjake se medvedi v naravi spremenijo, kadar jih podnevi ogrožajo stiki z ljudmi ali lov.

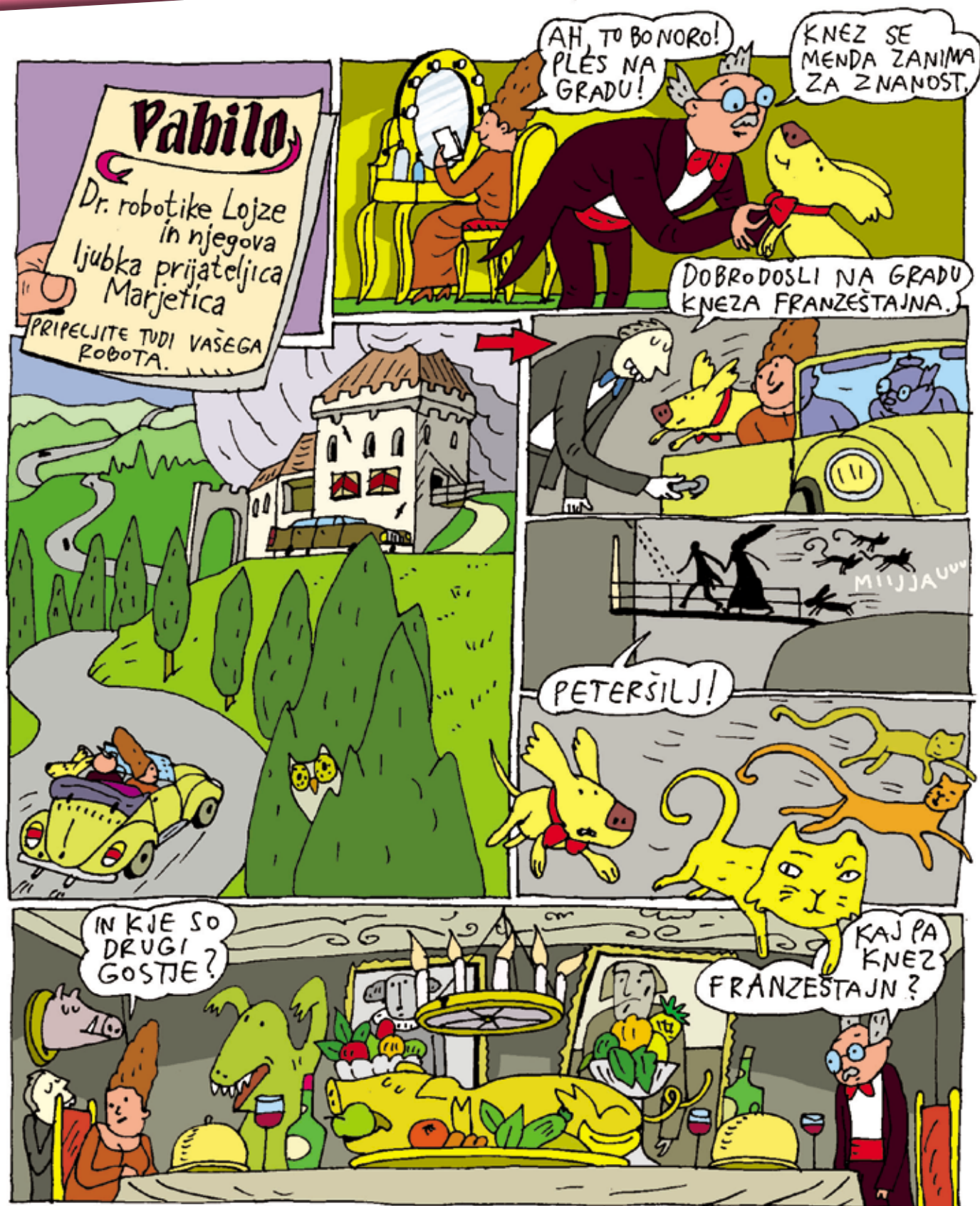
Ali veš?

- Medvedi mrhovino prekrijejo s travo, listjem in lišaji. Slednji vsebujejo snovi, ki zavirajo rast bakterij in tako upočasnijo proces gnitja.
- Mladiči med sesanjem proizvajajo zelo močne in neprestane glasove, ki se jih sliši iz brloga. Znanstveniki preučujejo, ali morda z njimi vplivajo na tvorbo mleka samice.
- V Sloveniji živi okoli 400 do 500 medvedov.

Rjave medvede si tudi pozimi lahko ogledaš v ZOO Ljubljana.

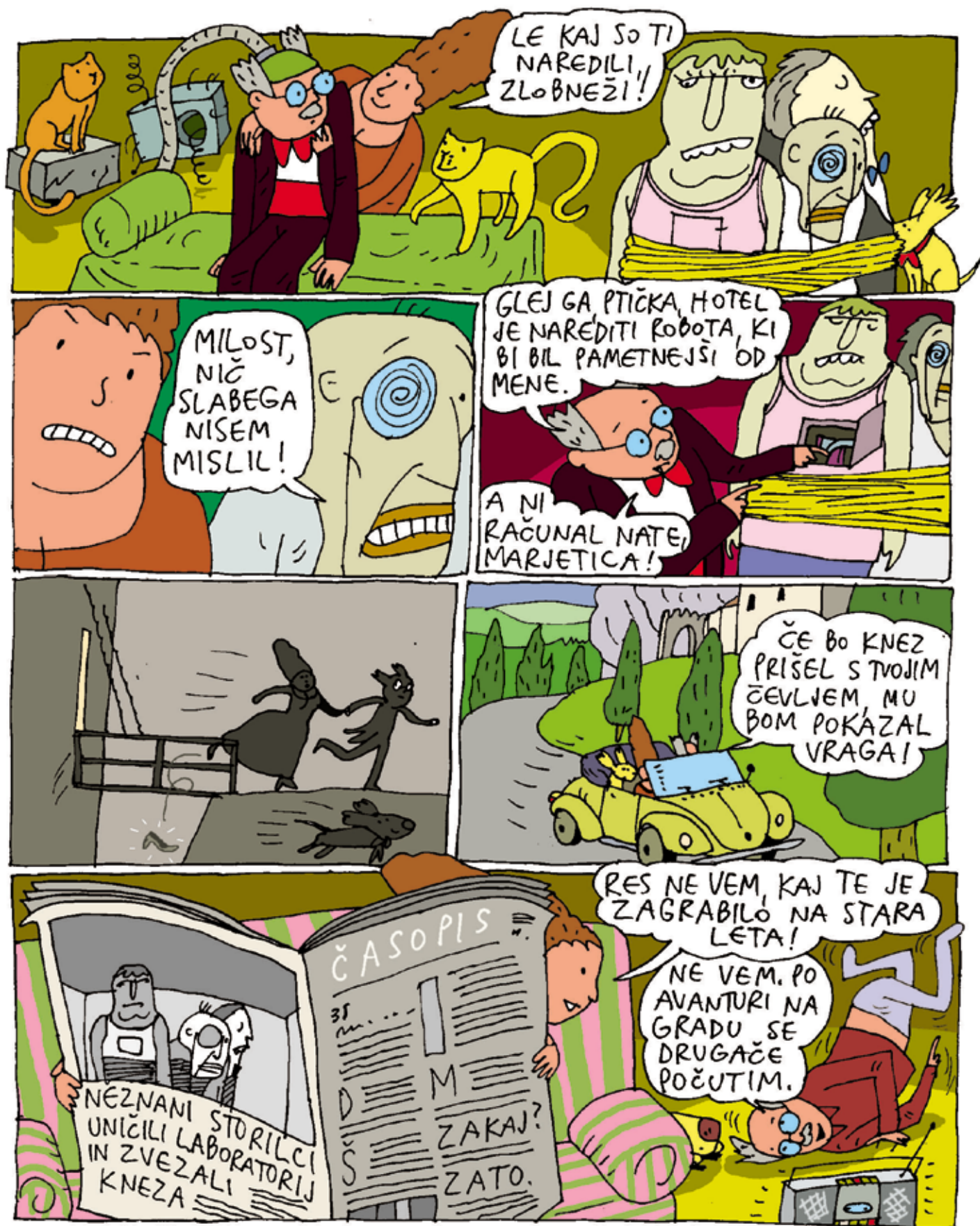
ZOO
LJUBLJANA

Barbara Mihelič

NAPISALA: NELI KODRIČ FILIPIĆ, NARISAL: DAMIJAN STEPANČIČ

Mar niso lisice rdeče?

Ne vse, je pa rdeča oziroma navadna zagotovo najbolj znana. Na svetu je kar 37 vrst lisic in med njimi je tudi siva lisica, ki živi v Severni in Srednji Ameriki. Seveda ni povsem siva, saj ima po glavi rjavkaste obrobe, po trebuhu je svetlejša, vzdolž hrbta pa ji teče značilna črna proga. Vseeno pa je svoje ime dobila prav po prevladujoči sivi barvi kože.

Siva lisica

**osebna
izkaznica**

Razred:	sesalci (<i>Mammalia</i>)
Red:	zveri (<i>Carnivora</i>)
Vrsta:	siva lisica (<i>Urocyon cinereoargenteus</i>)
Teža:	od 3,6 do 7 kg
Razširjenost:	od južnih predelov Kanade (Severna Amerika) pa do severnih predelov Venezuele in Kolumbije (Južna Amerika)
Življenjska doba:	do 10 let v divjini in 12 let v ujetništvu

Spretna plezalka

Lahko bi ji rekli tudi plezajoča ali drevesna lisica, kar je v nekaterih jezikih prav res njeno drugo ime. Siva lisica je poleg rakunastega psa edina v družini psov, ki **pleza po drevju**. Zanimivo, da so se plezanja na drevo naučile tudi tiste rdeče lisice, ki živijo v bližini sivih! Kot dobro plezalko, ki lahko spleza v vrhove drevesnih krošenj in skače z veje na vejo, jo tako najdemo predvsem v gozdovih, v bližino ljudi pa zahaja veliko redkeje od svoje slavnejše sorodnice navadne (rdeče) lisice. Svojo plezalno spretnost s pridom uporablja za umikanje pred redkimi plenilci, kot so risi, jastrebi in orli. Plezanje pa ji pride še kako prav tudi za zalezovanje ptičev, ki se pogosto znajdejo na njenem jedilniku.

Pravična porazdelitev dela

Samec in samica si skrb za mladiče pravično porazdelita. Pred kotitvijo samica uredi brlog, samec pa lovi hrano za oba. Ko se mladiči skotijo, samec in samica spet začneta loviti ločeno. Mladički postanejo povsem samostojni po štirih mesecih, vendar pa družina navadno ostane skupaj do jeseni. Po tem gre vsak svojo pot, isti samec in samica pa se spet poiščeta v času paritve naslednje leto. Sive lisice so tako, čeprav najraje lovijo same, resnične samotarke samo pozimi. Kar pa je logično, saj je prav takrat hrane najmanj, zato bi lisički par, če bi ostal skupaj na istem območju tudi čez zimo, moral za hrano tekmovati.

Živi

od južnih predelov Kanade (Severna Amerika) pa do severnih predelov Venezuele in Kolumbije (Južna Amerika)

Najraje lovi ponoči

Siva lisica lovi ponoči, največkrat zalezuje zajce. Rada si privošči tudi miši in druge manjše glodavce. Niso pa sive lisice izključno mesojede, saj z veseljem pohrustajo tudi kakšen orešček in sadje, sploh jeseni, ko je teh plodov največ.

Sive lisice so **lovske samotarke**, ki si svojo hrano najraje ujamejo same. Vseeno pa se družijo, saj samec in samica zarod vzgajata skupaj. Paritveno obdobje se začne januarja in poteka do začetka marca, samice pa po dveh mesecih skotijo v povprečju štiri mladiče.

Ali veš?

- Siva lisica lahko po deblu brez vej spleza kar 18 metrov visoko.
- Sive lisice si brlog izkopljejo same ali pa se naselijo v zapuščen brlog kakšne druge živali.
- Znani so tudi primeri, ko si siva lisica brlog uredi v drevesnem deblu, tudi devet metrov visoko.
- Siva lisica se oglašja podobno kot rdeča lisica, vendar je glasnejša.
- Sive lisice pozimi lovijo tako, da na glavo skačejo v sneg. Najprej previdno stopajo po snežni odeji in prisluškujejo dogajanju spodaj, nenadoma se poženejo visoko v zrak in se s smrčkom zarijejo v sneg.

Decembrskih praznikov se vsi veselimo. Čarobne lučke, darila pod drevesom, sladka potica in lepe želje prižigajo iskrice v naših očeh. Poglej in preveri, kako komu žarijo oči!

1. Anjina družina sede k praznični večerji. Koliko jedi tekne Roku?

- *** Od navdušenja nad hrano se komaj zadržuje, da nanjo ne bi planil kot volk.
- ** Hrano nosi vase precej odsotno. Z mislimi je že pri darilih, ki se mu obetajo.
- * Ne upa si sicer preveč pokazati, da ga čakajo darila, a mu jedi nič kaj ne dišijo.

2. Vsak družinski član dobi darila, zavita v svojo barvo ovojnega papirja. Anjo čakajo rdeča, mamo rumena in očeta zelena. Koliko daril dobi Rok?

- * Toliko kot Anja.
- ** Več kot Anja.
- *** Manj kot Anja.

3. Kako se Anja odzove na darilo, ki ga ni pričakovala?

- * Razočarana je.
- ** Navdušena je.
- *** Zgrožena je.

4. Za koga je darilo, ki ni ovito v ovojni papir?

- * Za kužka Flokija.
- *** Za očeta, da si obrusi zobe.
- ** Za mamo, da skuha juho.

5. Mama se je spravila k peki božične potice. Kako je navdušena nad svojim izdelkom?

- *** Resda se ji potica ni posrečila, a to sprejme z nasmehom.
- * Ker se ji je potica zažgala, je čisto iz sebe.
- ** S potico ne bo nič, a se za to komajda zmeni.

Barbara Jarc

Od 5 do 8 zvezdic

ODLIČNO OPRAZUJEŠ

Od 9 do 12 zvezdic

SREČNEŽ

Od 13 do 15 zvezdic

BOLJ SE POTRUDI

Pravilno si ocenil, da mama nad zglenelim kupčkom, ki je nastal namesto potice, ždi kot kupček nesreče. Tudi drugi izrazi na obrazu ti niso povzročali preglavic. Odlično znaš šteti, opazovati skrite podrobnosti in dobro znaš predvidevati – kost je pač darilo, primerno le za kužka. Sposobnost, da vidiš tudi podrobnosti, je zelo dobrodošla. Pa vesele praznike!

Ali so se ti odgovori posrečili ali pa si pravilno odgovoril le na nekatera vprašanja. Preveri, kaj ti je šlo slabše od rok – si narobe ocenjeval izraze na obrazih, se motil pri štetju ali zmotno predvideval? Darilo je darilo, tudi če je skrito (le pozorno si oglej, kaj se skriva pod vašim drevesom!). Ob kosti za darilo pa od veselja skače kvečjemu kuža. Prijetne praznike!

Kar precej si se motil. Očitno se ti zdi, da kost ni za psa, ampak da si bo ob njej oče obrusil zobe? Ali da si bo mama z njo, če je že ne bo vrgla v župco, nabrusila jezik? Si opazil, da je eno od rdečih daril, namenjenih Anji, skrito za modrim? Zdaj pa še enkrat pozorno poglej, kakšne izraze imajo na obrazu mama, Rok in Anja, in ponovno reši test. Veliko sreče!

Božična naloga

Spodnje besede niso napisane v finščini, ampak v slovenščini. Prečrtaj vsako drugo črko.

Dsaprrijlea

Srezvtegrbnmao jševlčeonca

Sinaemžiennei mnoužž

Pcrwessjednkerčuešnhjker

M. B.

Rešitev na obarvanem polju napiši na dopisnico in jo pošlji do **31. decembra 2014** na naslov: **Moj planet, 1536 Ljubljana**. Ne pozabi pripisati svojih podatkov in starosti! Izžrebali bomo **3 dobitnike majice Moj planet**.

Imena nagrajencev bodo objavljena na internetni strani www.mladinska.com/mojplanet in v januarski številki Mojega planeta.

razpisuje **5. natečaj za naj strip** s temo

Zimska dogodivščina,

v kateri doživita pustolovščino vsaj
en človek in ena žival.

Radi berete stripe o Lojzetu in Peteršilju, so vam imena Gatnik in Gnilec in podobno znana? Posegajte po Asterixu ali Tintinu? Vzemite v roke barvice ali flomastre in se prepustite lastni domišljiji.

Natečaja se lahko udeležite vsi, ki ste **mlajši od 15 let**.

Sodelujete lahko s stripom **na enem listu A3** (risalni list).

Na zadnjo stran napišite svoje podatke: ime, priimek, naslov, telefon, datum in letnico rojstva.

Izdelke bo pregledala in izbrala tričlanska komisija z ilustratorjem Damijanom Štepančičem na čelu.

Izdelke pošljite **do 28. februarja 2015** na naslov:
Moj planet, 1536 Ljubljana

Izid natečaja bomo objavili v marčni številki Mojega planeta,
ki izide **16. marca 2015**, in na spletnih straneh revije
www.mladinska.com/mojplanet

Nagrade:

Avtorje najboljših 5 stripov bomo nagradili s knjigami in z majicami Moj planet.

ILUSTRACIJA: DAMIJAN ŠTEPANČIČ

Več o pravilih za sodelovanje, o varstvu osebnih podatkov in dovoljenju staršev si preberite na strani 55.

Vsak udeleženec natečaja oz. njegov zakoniti zastopnik soglaša, da s sodelovanjem na natečaju dovoljuje Založbi Mladinska knjiga nagrajene stripe objaviti v reviji Moj planet, na njenih spletnih straneh in v promocijske namene organizatorja. Del ne vračamo.

Praznični december, ki je za nas eden najlepših mesecev v letu, je za živali zelo stresen. Ker imajo veliko bolj razvit sluh od človeka, so v mesecu bučnih praznovanj in rabe pirotehničnih sredstev pogosto prestrašene, na begu in poškodovane. To ne velja zgolj za pse, mačke in druge hišne ljubljence, temveč tudi za rejne in prosto živeče živali.

Pokanje? Ne, hvala!

Pes sliši vsaj 5-krat bolje od človeka

Ko nastopi obdobje decembrskega pokanja, se je dobro odpraviti s psom na sprehod po čim manj obljudenih poteh in takrat, ko je zunaj najbolj mirno. Psa imamo ves čas privezanega. Če naletimo na pokanje, ostanemo čim bolj mirni in nadaljujemo svojo pot. Pri tem pazimo, da imamo povodec trdno v rokah, saj nam lahko ob pokanju pobegne tudi najbolj miren pes.

V slovenskih zavetiščih

prav v decembru sprejmejo največ poškodovanih in pobeglih živali. Psa med opravi ne puščamo privezanega pred trgovinami, saj si bo ob morebitnem pokanju v paniki snel ovratnico. Na tak način decembra pobegne veliko psov. Nekateri končajo v zavetiščih, drugi so poškodovani, le redki srečneži pa najdejo pot domov.

Psi, ki so nameščeni v pesjaki, bodo ob decembrskem hrupu iskali varno zavetje. Če pesjak ni dovolj dobro zaprt, psa v tem času namestimo v klet ali podoben zaprt prostor. Notranji psi pa bodo najbolj zadovoljni, če bodo med pokanjem čim bolj oddaljeni od oken in če jih bomo v tistem času zaposlili z igro. Nekateri potrebujejo celo pomirjevala, ki jih predpiše veterinar.

Živali na kmetiji potrebujejo mir

Krave, konji, kokoši in druge živali, ki bivajo v hlevu in na prostem, se na decembrski hrup odzivajo na različne načine. Kokoši lahko znesejo manj jajc kot sicer, znesena jajca pa so pogosto čudnih oblik in iznakažena. Nenaden hrup je stresen tudi za krave, ki lahko v tem času zaradi vznemirjenja dajejo manj mleka.

Za vso živino velja, da se lahko ob nepričakovanem pokanju požene v dir, včasih celo poškoduje ograjo, se pri tem rani in razkropi po terenu. Živali na kmetijah v bližini cest so še v toliko večji nevarnosti, saj lahko na begu pred pokanjem zaidejo v promet in ogrozijo tudi življenje ljudi

Ognjemet zlahka povzroči požar. Tudi zato ga je nevarno prižigati v bližini travnatih površin, povezanih z gozdom ali kmetijami.

Kaj pa divje živali?

Če se spomnimo na ptice, najbrž pomislimo, da so hrupa že navajene, saj bi jih sicer ogrožalo vsakršno grmenje. A ptice so dobro navajene na vremenske spremembe in pojave. Narava jim ne povzroča velikih težav. Človek, ki s pokanjem petard poseže v naravni ritem, pa lahko naredi veliko škode. Ptice se lahko ob pokanju prestrašijo in poškodujejo. Prav tako nanje vplivajo škodljive snovi, ki so v pirotehničnih sredstvih in med prazniki zastrupljajo zrak. V stiku s temi snovmi se lahko ptice celo zadušijo.

Divjad, ki je zaradi širjenja pozidanih, urbanih površin v gozdnote predele vse bližje mestu, se lahko ob pokanju prestraši in zaide tudi na cesto, kar ogroža življenje ljudi in živali.

Petarde? Ne, hvala!

Pokanje ogroža tako živali kot ljudi. Medtem ko se sami lahko potolažimo z besedami, da so to »zgolj« petarde, žival ostane brez pojasnila, zapade v zelo hudo stisko in se poškoduje ali celo izgubi življenje.

Ali ne bi bilo lepo, ko bi decembra živalim pokazali, kako zelo jih imamo radi? Namesto petard raje pokajmo šale, gradimo snežake, krasimo stanovanja in dvorišča ter se veselimo s svojo družino in prijatelji brez neprijaznega hrupa.

FOTOGRAFIJE: SHUTTERSTOCK

Svetlobne izdelke

za posebne priložnosti dobimo v različnih trgovinah po Sloveniji. Zabavamo se lahko na primer s svetlobnimi paličicami, obroči, grafiti in svetlečimi baloni, ki jih pritrdimo nase ali na ograjo. Za tako praznovanje novega leta nam bodo naši repati in pernatí prijatelji še posebej hvaležni.

Nuša Ema Miklavc
Društvo za zaščito živali Ljubljana
www.dzzz.si

Desa Muck

ČUDEŽNA BOLHA MEGI IN MUCA ŽIVKA

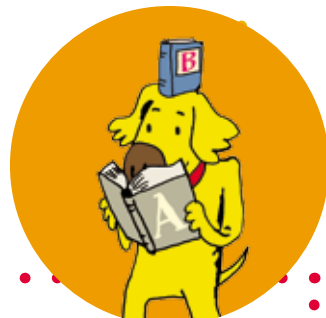
Zbirka: Čudežna bolha Megi

Ilustracije: Maša Kozjek

Žival prinese v hišo veselje pa tudi skrb in odgovornost. Tu priskoči na pomoč čudežna bolha Megi, ki o živalih zelo veliko ve in jim zna poiskati prave lastnike. Čisto na koncu dobi besedo še veterinar, ki o vsaki živali pove marsikaj zanimivega in koristnega. Megi praznuje 100. rojstni dan in začne delati v živalskem zavetišču. Tam spozna žalostno zapuščeno muco Živko in pogumnega mačka Marka. Kako močno je njuno prijateljstvo? Bosta našla lastnike, kjer bosta lahko živela skupaj?

Desa Muck je za zbirko Anica dobila Levstikovo nagrado in kar petkrat priznanje moja najljubša knjiga. Čudežna bolha Megi je njena druga zbirka za otroke.

Svetlana Makarovič

KUZMA, TRINAJSTI ŠKRAT

Zbirka: Svetlanovčki

Svetlana Makarovič je ustvarila nove prigode nagajivega škrate Kuzme. Škratje zborujejo kar brez Kuzme in si med seboj razdelijo vseh dvanajst mesecev prihajajočega leta! Ko Kuzma to izve, se razjezi in zahteva svoj mesec. Dopovedujejo mu, da ima leto samo dvanajst mesecev, a o tem noče nič slišati. Zahteva še trinajsti mesec. Toda škratje se iz njega norčujejo. Še več: pred njim se naravnost nesramno bahajo. A pri tem pozabljajo, da s Kuzmo ni dobro zobati češenj ...

Knjigo je ilustriral priljubljeni in hudomušni Zvonko Čoh.

INFORMACIJE IN NAROČANJE:
080 12 05 ali www.emka.si

**KUPON ZA SODELOVANJE PRI NAGRADNIH IGRAH, PISMIH BRALCEV,
DR. VETKU IN NAGRADNIH NATEČAJIH V REVJI MOJ PLANET**

Kupon izrežite po oznaki in nalepite na dopisnico. Pošljite jo na naslov **Mladinska knjiga Založba, d. d., Slovenska 29, Ljubljana, revija MOJ PLANET.**

Podpisani _____,
(ime in priimek)

(naslov in pošta)

se strinjam, da moj otrok _____
(ime, priimek in starost otroka)

sodeluje v natečajih, pri nagradnih nalogah, nagradnih vprašanjih za dr. Vetka, pismih bralcev in drugih nagradnih natečajih, razpisanih v tej reviji, ter da se v reviji objavijo otrokov izdelek in njegovo ime in starost.

Datum _____ Podpis _____

S podpisom dovolite, da Mladinska knjiga Založba, d. d., za izvedbo nagradnega natečaja (in/ali nagradnih iger) in objavo podatkov o nagrajencih vodi, vzdržuje in upravlja evidenco z vašimi osebnimi podatki in podatki vašega otroka za časovno obdobje 5 let, s podatki o preostalih udeležencih v zgoraj navedenih nagradnih igrah ali natečajih pa do njihovega izteka. Sodelujočim v natečaju in pri nagradnih nalogah je zagotovljeno varstvo osebnih podatkov po zakonu, ki ureja varstvo osebnih podatkov.

Nagrajenci

**NAGRAJENCI IZ
NOVEMBRSE ŠTEVILKE
REVJI MOJ PLANET**

SAMI PLAZILCI

Rešitev: **gekon**

Majico Moj planet
prejmejo **Aleš**

Gjergjek iz

Dobrovnika,

Danijela Brečko

iz Velenja in

Naja Gorenjec

iz Slovenj Gradca.

Nagrade bomo poslali
po pošti.

Iskrene čestitke!

ZELENJAVA JE KUL

ZELENJAVA JE KUL, ker:

- 🍅 pripomore k boljšemu počutju in zdravju;
- 🍅 daje energijo;
- 🍅 je dobrega okusa.

SVEŽO IN NARAVNO PRIDELANO ZELENJAVO JE DOBRO UŽIVATI, ker:

- 🍅 je bogat vir prehranskih vlaknin;
- 🍅 vsebuje veliko vitaminov, mineralov in malo maščob;
- 🍅 z njo izboljšamo prehranjevalne navade;
- 🍅 tako prispevamo veliko dobrega in koristnega k okolju.

OGLASNO SPOROČILO

Dragi Moj planet,
Knjiga, ki sem jo dobila je super.
Vse rubrike soodlične, spleh pa poster.
Nekaj sem vam tudi napisala.
No, za zdaj adijo pa lepo se imajte in veliko
se smejte!!!

Lea, 10 let

Moj Planet
BE HAPPY!
Pozdravi iz Straže!!!

moj Planet

Dragi moj planet! Zelo mi
je všeč vaša revija. Najbolje
pa bi bilo, če bi dodali kak
poster več o konjih in če bi
slučajno napisali kaj o mačjih
pandah.

HVALA.

Čož Zala 4. r. 9 let

DRAI moj planet!

Dragi moj planet,
zelo rada berem vaše revije še posebej
tiste strani ki so napisane z zvaničnimi
Zanima si da bi več pisali o mačkah
Zelo bom vasela če boste izpolnili mojo
željo.

Maria 3. A
8. let

MOJ PLANET

Živjo! Kar malo dolgočas mi je
bilo novembra. A ko je prišla nov.
št. sem imel lahko kaj za brati. Po
mojem mnenju je bila nov. št. najboljša
št. doslej. Ravno npr. Maji me zani-
mojst mačke imam radi in evolucija - preml
sem zelo krupno onje in o Charles Darwinu
Ter zvočni zid. "The Best" in poster
o evoluciji. Pa tudi kupčbare so bile
AA. Med najboljšimi mi je bilo pa
tudi objava o Erasmus Predjamskemu
Mogoče boste prav za novo leto
dobili še dvakrat toliko i dej.
Aja. pa vesel božič in srečno
novo leto!

Sebastian, 11 let

Na spletnih straneh www.mladinska.com/mojplanet pa objavljamo še več vaših pisem.

V reviji objavljena pisma, fotografije in druge prispevke bomo nagradili. Pošljite jih na naslov **Moj planet, 1536 Ljubljana**, ali moj.planet@mkz.si. Ne pozabite pripisati svojih podatkov. Če boste poslali svojo fotografijo, ne pozabite priložiti dovoljenja staršev ali drugih skrbnikov, da se strinjajo z objavo fotografije. **Več o pravilih za sodelovanje, o varstvu osebnih podatkov in dovoljenju staršev si preberite na strani 55.**

Na spletnih straneh www.mladinska.com/mojplanet pa lahko tudi **pišete dr. Vetku**, zastavite vprašanje, sporočite svoje mnenje ter glasujete za poster.

Hvala za vaša pisma,
pohvale in predloge,
ki jih tako prično
pošiljate!

PETER ZAJEC

Napeta, duhovita in spodbudna risana serija za predšolske otroke Peter Zajec je osnovana na brezčasni otroški klasiki Beatrix Potter. Avtorica je knjigo izdala leta 1901, od tedaj je doživela 250-milijonsko naklado, prevedena je v 35 svetovnih jezikov.

Peter Zajec je navihan, očarljiv in pogumen zajček, junak, ki s svojima prijateljema Benjaminom in Lili premaga vse ovire. Vsi trije na najbolj nepričakovanih krajih doživljajo vznemirljive pustolovščine, pogosto pa zaidejo tudi v težave.

Gospod Zajko zboli in ne more na pot, zato se Peter in Benjamin odpravita v trgovino po božična darila. Na poti spoznata novo prijateljico.

OGLASNO SPOROČILO

Božična povest Petra Zajca bo na sporedu 21. decembra 2014 v sklopu nedeljskega Živ Žava na TV SLO 1. Od 17. januarja 2015 boste lahko Petra Zajca spremljali vsako soboto zvečer na TV SLO 1.

Prihodnji mesec v Mojem planetu

Človeško telo – debelost

Ali živali zebe?

Zimski športi

Naslednja številka izide
15. januarja.

Moj kviz

So trditve pravilne?
Kaj praviš?

Kviz po decembrski številki

1.

Eden izmed znakov visoke
inteligence živali je, da se
prepoznajo v ogledalu.

DRŽI

NE DRŽI

2.

Kamčatka je gorat ruski polotok,
kjer pade ogromno snega in
bruhajo vulkani.

DRŽI

NE DRŽI

3.

Ruska trojka je najmočnejša
mafioskokriminalna združba na
svetu.

DRŽI

NE DRŽI

4.

Smejalni plin ne vpliva samo na
ljude, ampak poveča tudi moč
motorjev.

DRŽI

NE DRŽI

5.

Decembrska Planetova
ustvarjalnica diši po gozdnih
jagodah.

DRŽI

NE DRŽI

6.

V Sloveniji imamo od 400 do 500
rjavih medvedov.

DRŽI

NE DRŽI

7.

Virusi se ne morejo razmnoževati
sami; za to potrebujejo pomoč
živega bitja.

DRŽI

NE DRŽI

8.

Pokanje petard dobro vpliva na
nesnost kokoši in količino mleka,
ki ga dajo krave.

DRŽI

NE DRŽI

9.

Dr. Vetko je v resnici mlada
veterinarka Maja, ki odgovarja na
vaša vprašanja.

DRŽI

NE DRŽI

10.

Naravoslovna kresnička je
tekmovanje osnovnošolcev iz
znanja, ki ga pridobijo s poskusi.

DRŽI

NE DRŽI

Si znal odgovoriti na vsa vprašanja? Če nisi, polistaj po reviji Moj planet, ki jo
imaš v rokah, in kmalu ne bo nobenega dvoma več.

Moj planet, mesečnik, december 2014, leto 10 • Na leto izide 12 števil. • Mladinska knjiga Založba, d. d., Slovenska 29, 1000 Ljubljana • Predsednik uprave MKZ: Peter Tomšič • Glavni urednik področja Založništvo: Bojan Švigelj • Odgovorna urednica: Senja Požar • Urednica: Maja Bajželj • Likovno-tehnično urejanje: Mojca Orehek • Lektorica: Vera Jakopič • Naslov uredništva: Moj planet, 1536 Ljubljana, tel.: 01 241 32 20, faks: 01 425 28 36 • Tiskana naklada: 7.000 • Tisk: Grafika Soča d.o.o., Nova Gorica • Cena številke za naročnike v šoli je 3,97 €, za individualne naročnike 4,16 €, v prosti prodaji 4,99 €. Naročnina se poravnava v treh obrokih. Naročnina za tujino se poravnava vnaprej in znaša 99,60 €. • DDV in poštšina sta vračunana v ceno. • Naročnina velja do preklica, odpovedi sprejemamo samo pisno za naslednje obračunsko obdobje. • Za nepravčasno poravnane obveznosti zaračunavamo zakonsko določene zamudne obresti. • Poštšina plačana pri pošti 1102 Ljubljana. • Naročanje revij: Mladinska knjiga Založba, d. d., Služba oskrbe kupcev, 1536 Ljubljana, tel.: 080 11 08, od 7. do 18. ure. • Vodja sektorja Prodaja in promocija izobraževalnih vsebin: Monika Jagodič Gobec, monika.jagodic@mkz.si • Vodja službe Marketing in oglasno trženje: Martina Dolgan • Oseba, odgovorna za oglaševalske vsebine: Martina Dolgan, vodja službe Marketing in oglasno trženje. • Oglasno trženje: Anja Klemenčič, anja.klemencic@mkz.si, T: 01 241 37 06 • ISSN 1854-2883 • V reviji Moj planet objavljenih prispevkov ni dovoljeno kakor koli ponatisniti brez pisnega dovoljenja uredništva. • Nenaročenih rokopisov, risb in fotografij ne vračamo. • Revijo sofinancirata Javna agencija za knjigo RS in Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. • Elektronska pošta: moj.planet@mkz.si • Spletne strani: www.mladinska.com/mojplanet • V uredništvu skrbimo za skladnost oglašnih sporočil z Zakonom o medijih. Na izbor oglaševanih izdelkov in na oblike oglaševanja ter na oglasne priloge nimamo vpliva. Izid publikacije je finančno podprla agencija ARRS iz sredstev državnega proračuna iz naslova razpisa za sofinanciranje domačih poljudnoznanstvenih periodičnih publikacij.

KRISTALI

UNIKATOY

ODKRIJTE
RAZISKOVALCA
V
SEBI

MIKROSKOP

Clementoni

POSTAVITE
SE
V
VLOGO
ARHEOLOGA

FOSSILI

IZKOPANINE

Poišči
nas
na:

www.unikatoy.si

PRIŠLA JE MEGA PONUDBA MOBI

Mobi ti ob vsaki polnitvi poleg dobroimetja prinaša tudi **brezplačne enote!**

Ob polnitvi za 5 € dobiš dodatnih **10 enot**,
ob polnitvi za 10 € dobiš dodatnih **20 enot**,
ob polnitvi za 20 € pa dodatnih **40 enot***.

Enote lahko **porabiš povsem po svoje**,
za klice, SMS-e ali prenos podatkov.

Nokia
225
69€
S kartico SIM

10€
BONUSA

Sony
Xperia E1
114€
S kartico SIM

10€
BONUSA

VRNEMO DO
100%
KUPNINE!*

Želje, ki jih je vredno uresničiti.
www.telekom.si

TelekomSlovenije

Bonus 10 EUR velja za paketa Mobi Nokia 225 in Sony Xperia E1 in je v obliki prednaloženega dobroimetja na računu Mobi.

Cene so v EUR z DDV. Slike so simbolične. Količina paketov Mobi je omejena. Telekom Slovenije si pridržuje pravico do sprememb cen in pogojev.

* Ob polnitvi računa Mobi do 31. 1. 2015 uporabnik na račun Mobi poleg dobroimetja prejme še brezplačne enote, in sicer ob polnitvi za 5 EUR prejme 10 enot, ob polnitvi za 10 EUR prejme 20 enot, ob polnitvi za 20 EUR pa prejme 40 enot. Akcija brezplačnih enot ne velja za promocijsko in aktivacijsko polnitev ter ne velja za polnitve, pri katerih so dodani bonusi ali popusti, razen polnitve Moneta.

Ena (1) enota storitve je enaka eni (1) minuti klica v vsa slovenska omrežja, enemu (1) poslanemu sporočilu SMS v vsa slovenska omrežja in enemu (1) MB prenosa podatkov. Enote veljajo v mobilnem omrežju Telekoma Slovenije. Veljavnost brezplačnih enot je 30 dni od polnitve, neuporabljena količina enot storitev po preteku tega obdobja zapade, v kolikor v vmesnem obdobju niso prejete nove brezplačne enote. Opravljene storitve nad vključeno količino se zaračunavajo po veljavnem ceniku. Ob pridobljenih novih brezplačnih enotah pred iztekom 30 dni, se nova količina prišteje morebitni neuporabljene količini enot storitev veljavne opcije brezplačnih enot. Za skupno količino velja datum veljavnosti opcije, ki je vključena na novo.

** Aktivacijska koda za storitev Vračilo do višine kupnine je priložena paketu Mobi Sony Xperia E1. Uporabnik Mobi lahko na izbrani aktivni številki Mobi vključi storitev Vračilo do višine kupnine do 31. 1. 2015 s poslanim sporočilom SMS na 1918 in ključno besedo KUPNINA xxxxxxxx (xxxxxxxx predstavlja enkratno kodo za aktivacijo storitve, ki je priložena navedenemu paketu Mobi). Poslano sporočilo SMS se zaračuna po veljavnem ceniku storitev Mobi.

Za več informacij o paketih Mobi, Vračilu kupnine, brezplačnih enotah in ostalih storitvah Mobi obiščite www.telekom.si, Telekomove centre, pooblaščen prodajna mesta ali pokličeš 041 700 700 oz. 080 8000.